

6. ETENDUSKUNSTID

➤ põhitegevusala

- teater
- tants
- festivalid

2019. a

Ettevõtete/asutuste arv:	711
Töötajate arv:	2199
Tulu (mln eurot):	67,2

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
LÜHIKOKKUVÕTE	4
6.1. PAKKUMINE	5
6.1.1. Etendusasutuste arv	5
6.1.2. Töötajate arv	9
6.1.3. Turu maht.....	9
6.1.4. Väliskaubandus.....	18
6.2. NÕUDLUS.....	21
6.2.1. Siseturu tarbimismaht ja klientuur.....	21
6.2.2. Avaliku sektori huvi	25
6.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA.....	26
6.3.1. Finantseerimine.....	26
6.3.2. Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega	30
6.4. HARIDUS	33
6.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA OHUD	35
6.6. ARENGUPROGNOOS 3–5 AASTAKS.....	37
6.7. EKSPERDID	38
Lisa 6.1. Etenduskunstide tegevusalad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) järgi	39

SISSEJUHATUS

Käesolevas peatükis on etenduskunstide alla liigitatud sõna-, muusika- ja tantsuvaldkonnas tegutsejad. Ülevaatesse on haaratud etenduskunstidega seotud äriühingud, mittetulundusühingud (MTÜ-d) ja füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE-d). Selles osas tuginevad kasutatud andmed ettevõtete poolt Äriregistrile esitatud majandusaasta aruannetele. Töösse on haaratud ettevõtete andmed, kes oma majandustegevuse aastaaruandes on märkinud tegevusalana etenduskunstid. Eesti majandustegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi leiab etenduskunstide alla liigituvaid ettevõtteid koodide 9001 (lavakunst), 9011 (teatri- ja tantsuetenduste lavastamine ja esitamine), 9012 (kontsertide lavastamine ja esitamine), 90021 (lavakunsti abitegevused), 90031 (kunstialane loometegevus), 90041 (teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus) ning 85522 (tantsukoolide tegevus) alt (lisa 1). Seejuures tuleb märkida, et valdkonna tegevusi klassifitseerivad EMTAK koodid vajavad korrigeerimist, et selgemalt piiritleda tuumik- ja sidustegevusi. Näiteks EMTAK-i kood 90021 (lavakunsti abitegevused) hõlmab otsest tuumiktegevust lavastamist ja näitejuhtimist. Lisaks eeltoodule on ülevaate koostamisel kasutatud ka SA Eesti Teatri Agentuuri poolt teatrite kohta kogutud statistilisi andmeid lavastuste ja nendega antud etenduste kohta. Aastatega on valdkonnas tegusaid ettevõtteid lisandunud ning statistiliste andmete kogum on aasta-aastalt muutunud (suurenenud).

Töös ei käsitleta harrastusteatrite ja kooliteatrite ning huviringide tegevust. Statistiliste andmete kõrval on tuginetud ka eksperthinnangutele¹.

Teatrid võib liigitada sõna-, tantsu- ja muusikateatriteks ning etenduskunstikeskusteks/produktsooni-majadeks, kuid piirid ei ole alati väga selged. Puhtakujulisest muusikateatrist võib Eestis rääkida vaid Rahvusooper Estonia puhul, Teater Vanemuine tegutseb nii muusika-, tantsu- kui sõnateatrina. Sõnalavastusteatridki toovad välja muusikalavastusi. Riiklik statistika on teatreid analüüsides jaganud teatrid avalik-õiguslikeks, riigi osalusel asutatud sihtasutusteks, munitsipaalteatriteks (MTÜ) ja eraõiguslikeks väiketeatriteks (valdavalt mittetulundusühingute vormis).

¹ 2021. aasta lõpus viidi valdkonna organisatsioonide ja ettevõtete seas läbi vastavateemaline küsitlus.

LÜHIKOKKUVÕTE

Etenduskunstide all vaadeldakse käesolevas peatükis teatri- ja tantsukunsti. Kui 2011. aastal sai riigilt tegevustoetust 29 teatrit, siis nii 2015. kui ka 2019. aastal oli toetuse saajaid 26, sealhulgas said riigipoolset toetust ka kolm etenduskunstikeskust – Kanuti Gildi SAAL (ehk Teine Tants), Sõltumatu Tantsu Lava ja Vaba Lava. Valdkonna ülevaade kajastab andmeid riigilt tegevustoetust saanud teatrite, Äriregistris registreeritud etenduskunstide valdkonnas tegutsevate ettevõtete, mittetulundusühingute, füüsilisest isikust ettevõtjate ning tantsukoolide kohta.

Teatrikunstil on Eestis väga pikaajalised traditsioonid ning valdkond on ühiskonnas kõrgelt väärtustatud. Riik kattis 2019. aastal teatrite kuludest keskmiselt 57%, olles sellega üks enim riiklikult toetatav loomemajanduse valdkond. Etenduskunstide valdkonnas oli 2019. aastal müügitulu/tulu saanud ja Äriregistrile aruande esitanud äriühinguid, mittetulundusühinguid, sihtasutusi, organisatsioone kokku 711 (2015. a 419), sh äriühinguid 423 (2015. a 283) ning mittetulundusühinguid, sihtasutusi, organisatsioone 288 (2015. a 136). 2019. aastal lisandub valdkonda veel 521 ettevõtlusega tegelevat isikut (FIE-d).

Valdkonnas hõivatute arv on määratletud ligikaudselt, tuginedes olemasolevatele andmetele. Hõivatuid oli 2019. aastal valdkonnas koos äri- ja mittetulundusühingute ning füüsilisest isikust ettevõtjatega kokku ca 2199 (2015. a 3004).

Kokku ulatus etenduskunstide turu maht 2019. aastal 67 miljoni euron (2015. a 69 miljonit eurot), sh äriühingute müügitulu oli 15,7 miljonit eurot (2015. a 9,7 miljonit eurot), mittetulundusühingute, sihtasutuste, avalik-õiguslike ja munitsipaalettevõtete tulu oli 48,1 miljonit eurot (2015. a 54,9 miljonit eurot) ning füüsilisest isikust ettevõtjate müügitulu oli 3,4 miljonit eurot (2015. a 4,4 miljonit eurot).

Etenduskunstide ekspordis on oluline koht tantsulavastustel ja kaasaegsel etenduskunstil. Suurt huvi ja hulgaliselt vaatajaid on jagunud nii klassikalise tantsu kui ka nüüdistantsu lavastuste etendustele. Sõnalavastuste eksporti piirab keelebarjäär ja suured kulud. Äriregistri andmetel oli etenduskunstide valdkonda kuuluvate ühingute ekspordikäive 2019. aastal kokku 879,5 tuhat eurot. Etenduskunstide valdkonna import on väike ning suures osas seotud erinevatel festivalidel toimuvaga, aga ka näitekirjanike autoriõiguste vahendamisega välismaale..

Tegevustoetus etendusasutustele riigieelarvest on aastatega järjest suurenenud. 2019. aastal oli see 15% suurem kui 2015. aastal. Etendusasutuste omatulu suurenes samal ajal 28%. EKI hinnangul toetas avalik sektor 2019. aastal etenduskunstide valdkonda kokku 43,1 miljoni euroga. Avaliku sektori finantseeringu osakaal kogutulust oli 64,1%.

Uuslavastuste ja etenduste arv on perioodil 2015–2019 kasvanud. Teatripileti keskmine maksumus on samal ajal keskmiselt 27% tõusnud. Aastatel 2020–2021 etenduskunstide turumaht tulenevalt COVID-19 laialdasest levikust ning leviku piiramiseks rakendatud meetmetest ei suurenenud.

6.1. PAKKUMINE

6.1.1. Etendusasutuste arv

Eesti teatrite võrk koosneb avalik-õiguslikust asutusest, riigi osalusel asutatud sihtasutustest ning munitsipaal-, era- ja harrastusteatritest.

Teatrilast statistikat kogub ja koondab Eesti Teatri Agentuur, kelle poolt 2019. aasta kohta kogutud statistilised andmed hõlmasid 63 Eestis tegutsevat kutselist teatrit ja etendusasutust. Arvandmed esitanud 63 ettevõttest sai 2019. aastal riigipoolset tegevustoetust 26 kutselist teatrit. 37 statistikas osalevat teatrit ja etendusasutust riigipoolset tegevustoetust 2019. aastal ei saanud.

Lisaks tabelis 6.1 nimetatud teatritele tegutses Eestis Raadioteater, mis kuulub Eesti Rahvusringhäälingu koosseisu.

Äriregistri teabesüsteemis on 2019. aasta seisuga kirjas 423 äriühingut (tabel 6.2) ning 288 mittetulundusühingut, sihtasutust ja organisatsiooni, mis on seotud etendustegevusega. Eesti Statistikaameti andmetele tuginedes on 2019. aastal hinnanguliselt valdkonnas tegutsemas 521 füüsilisest isikust ettevõtjat (FIE-t). Harrastusteatrite Liidu liikmeskonda kuulus 2019. aasta lõpu seisuga 68 harrastusteatrit, kes andsid kokku 887 etendust enam kui 40 tuhandele vaatajale. Loomemajandusliku kaardistamise aluseks on professionaalne äritegevus (mitte harrastuslik). Seetõttu piirduakse töös detailsemate statistiliste andmete osas valdavalt teatritega, mille kohta omab andmeid Eesti Teatri Agentuur ja mis on toodud ettevõtetena Äriregistris.

Tabel 6.1. Eesti etendusasutused, kelle kohta on olemas statistilised andmed 2019

Etendusasutus	Asukoht	Vorm
Etendusasutused, kes said 2019. aastal riigipoolset tegevustoetust		
1. Rahvuskooper Estonia	Tallinn	avalik-õiguslik asutus
2. Eesti Draamateater	Tallinn	riigi osalusega sihtasutus
3. Endla Teater	Pärnu	riigi osalusega sihtasutus
4. NUKU teater	Tallinn	riigi osalusega sihtasutus
5. Rakvere Teater	Rakvere	riigi osalusega sihtasutus
6. Vanemuine	Tartu	riigi osalusega sihtasutus
7. Ugala Teater	Viljandi	riigi osalusega sihtasutus
8. Vene Teater	Tallinn	riigi osalusega sihtasutus
9. Kuressaare Teater	Kuressaare	riigi osalisega sihtasutus
10. Tallinna Linnateater	Tallinn	munitsipaalteater
11. Fine5 Tantsuteater	Tallinn	eraetendusasutus (SA)
12. Kanuti Gildi Saal	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
13. Kinoteater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
14. Miksteater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
15. Piip ja Tuut Teater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
16. Stuudiotheater Ilmarine	Narva	eraetendusasutus (MTÜ)
17. Sõltumatu Tantsu Lava	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
18. Vaba Lava	Tallinn	eraetendusasutus (SA)
19. Vana Baskini Teater	Tallinn	eraetendusasutus (OÜ)
20. VAT Teater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)

Etendusasutus	Asukoht	Vorm
21. Von Krahli Teater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
22. Tartu Uus Teater	Tartu	eraetendusasutus (MTÜ)
23. Teater Tuuleveski	Jõhvi	eraetendusasutus (MTÜ)
24. Theatrum	Tallinn	eraetendusasutus (SA)
25. Teoteater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
26. Ühendus R.A.A.A.M	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
Etendusasutused, kes 2019. aastal riigipoolset tegevustoetust ei saanud		
1. Arena / Eesti Improteater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
2. Banaanikala Projektiteater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
3. Eesti Tantsuagentuur	Tallinn	eraetendusasutus (SA)
4. Emajõe Suveteater/Karlova Teater	Tartu	eraetendusasutus (MTÜ)
5. Goltsman Ballett	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
6. Kellerteater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
7. Lasteteater Sõber	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
8. Must Kast	Tartu	eraetendusasutus (MTÜ)
9. Paide Teater	Paide	eraetendusasutus (MTÜ)
10. Polygon Teater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
11. Prem Productions	Tallinn	eraetendusasutus (OÜ)
12. Stand-up Teater POINT	Tallinn	eraetendusasutus (OÜ)
13. Tallinna Tantsuteater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
14. Teatribuss	Tartu	eraetendusasutus (MTÜ)
15. Varius	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
16. Von Glehni Teater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
Lavastusprojektid		
17. Alexela Loomelava	Tartu	eraetendusasutus
18. Ajateater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
19. Apollo Productions		eraetendusasutus
20. EMTA Lavakool	Tallinn	eraetendusasutus
21. Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum	Tallinn	eraetendusasutus
22. ERM teater	Tartu	eraetendusasutus (MTÜ)
23. Kunstistuudio 4	Tartu	eraetendusasutus (MTÜ)
24. Mustkusnstiteater	Saue vald	eraetendusasutus (MTÜ)
25. Müüdnud Naer	Võru	eraetendusasutus (MTÜ)
26. ON teater	Viljandi	eraetendusasutus (OÜ)
27. OMA Lava	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
28. Pärimusteater Vaba Vankrer	Raplamaa	eraetendusasutus (MTÜ)
29. Prangliranna	Harjumaa	eraetendusasutus (MTÜ)
30. Raadi Kultuurikoda	Tartu	eraetendusasutus (MTÜ)
31. Saueaugu Teatritalu	Läänemaa	eraetendusasutus (OÜ)
32. Sundown Entertainment	Harjumaa	eraetendusasutus (OÜ)
33. Taakra Pärimusteater	Võrumaa	eraetendusasutus (MTÜ)
34. Teater Kelm	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
35. TeMuFi	Viljandi	eraetendusasutus (MTÜ)
36. Vaba Vorm	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
37. Viljandi Teatrihoov	Viljandi	eraetendusasutus (MTÜ)

Allikas: Eesti Teatri Agentuur

Väikesed erateatrid on vormilt valdavalt mittetulundusühingud (MTÜ), seega on teatri tegevus mittetulunduslik. MTÜ-na tegutsevate teatrite suur arv näitab, et majanduslikult on võimalik toime tulla. Kuigi võrreldes riigi osalusega sihtasutuste, munitsipaalteatri ja avalik-õigusliku Rahvusooper Estoniaga on etenduste arv ja ka publiku arvukus erateatrites väiksem, on nende roll teatrikunsti maastikul oluline.

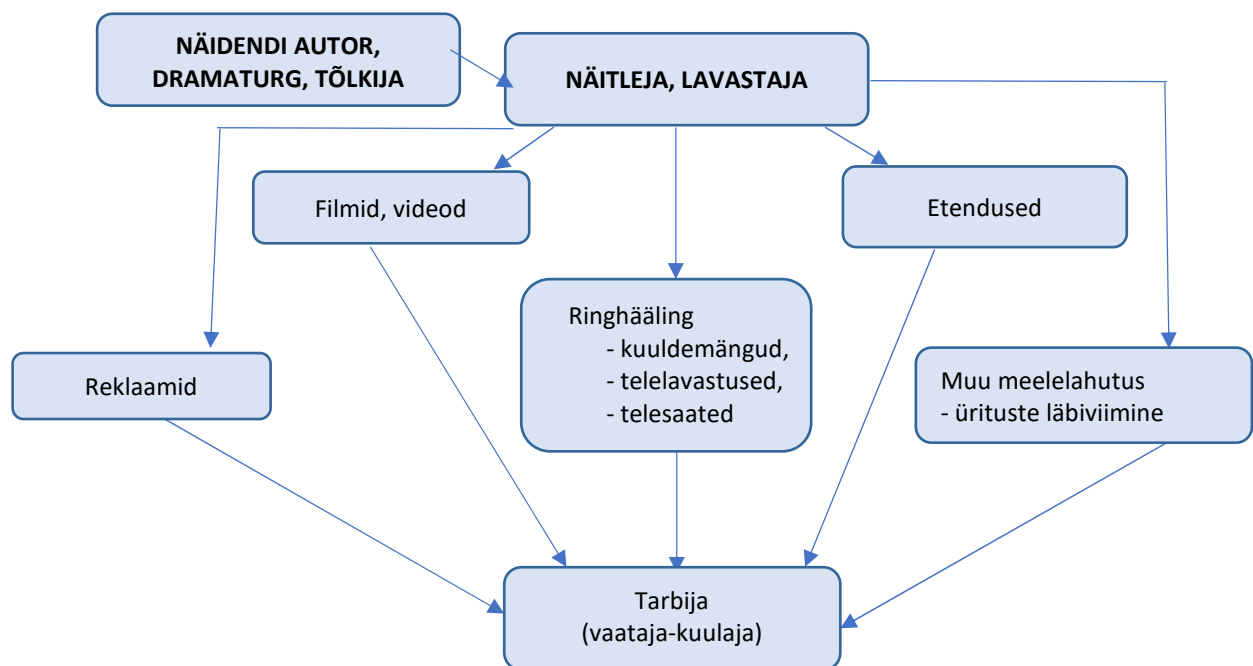
Muusikateatrid

Eestis saab muusika- ja tantsuteatriks nimetada vaid Rahvusooper Estoniat, kus viljeletakse erinevaid muusika- ja tantsuteatri žanre – ooperit, operetti, muusikali ja balletti. Tartu Vanemuise teatris lavastatakse nii sõna-, tantsu- kui ka muusikalavastusi. Vanemuine on olnud ka aktiivne muusikalide lavale toomisel.

Tabel 6.2. Etenduskunstide vallas tegutsevate ühingute arv 2011–2019

	2011	2015	2019
Äriettevõtted (OÜ)	128	283	423
MTÜ-d, SA-d, avalik-õiguslik, munitsipaal	187	136	288
KOKKU ühingud	315	419	771
FIE-d	855	777	521

Joonis 6.1. Etenduskunstide valdkonna väärtusahel

Töö etenduskunstide vallas nõuab sünnipärast annet, professionaalsust ja suurt pühendumist. Üheks eelduseks õnnestunud lavastuse loomiseks on kõnekas algmaterjal ehk näidend või dramatiseering. Siin on oma panuse andnud nii eesti näitekirjanikud, tõlkijad kui ka dramaturgid. Näidendite autorite tööle annavad tõlgenduse ja ilmekuse lavastajate ja näitlejate meisterlikkus ja fantaasia. Teatrilavale lisaks jõuab näitlejate töö vaatajani-kuulajani läbi teiste loomemajanduse valdkondade (joonis 6.1).

2007. aastal loodud SA Eesti Teatri Agentuur vahendab etenduskunstide valdkonda puudutavaid autoriõigusi ja edendab eesti näitekirjandust. Alates 1995. aastast korraldab SA Eesti Teatri Agentuur näidendivõistlusi (aastani 2007 Eesti Näitemänguagentuuri näidendivõistlus), kus saavad tunnustuse parimad eesti autorite näidendid. 2019. aastal osales võistlusel 78 näidendit. Võistlust rahastab Eesti Kultuurkapital.

2019. aastal vahendas Teatri Agentuur Eesti autoritele 185,3 tuh eurot, so teatrite piletitulult saadud protsent, mis saadakse teatritelt ja läheb näitekirjanikele ja näidendite tõlkijatele. Lisaks toetas riik läbi agentuuri uut näitekirjandust ja uusi tõlkeid 2019. aastal 40 000 euroga.

Festivalid

Etenduskunstide vallas toimuvatest suurematest festivalidest annab ülevaate tabel 6.3.

Tabel 6.3. Etenduskunstide vallas toimunud suuremate festivalid 2019

Festival	Lavastusi	Etendusi	Külastajaid kokku
Saaremaa Ooperipäevad	7	11	11 278
Birgitta Festival	7	7	7 800
Draama 2019	12	30	3 551
Kuldne Mask Eestis	8	9	6 471
NuQ Treff 2019	20	41	3 622
SAAL Biennaal	10	35	2 903
X Jõhvi Balletifestival	5	9	1 905
Koolinoorte teatripäev	7	24	1 224
draamamaa.weekend	6	10	629
NAKS 2019	2	4	306
Improteatrite festival TILT	13	18	1 064
Tallinn Comedy Festival	6	6	2 293
made in estonia	20	20	204
FREIRAUM: Tallinn 2	3	5	341
EPICIRQ 2019	9	11	300
Kokku	135	240	43 891

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Tants

Klassikalist balletti viljeldakse Rahvusooperis Estonia ja Teatris Vanemuine ning erateatris Goltsman Ballett. Nüüdistantsuga tegelevad valdavalt eraetendusasutused (Tallinna Tantsuteater, Eesti Tantsuagentuur, Fine5 Tantsuteater, Sõltumatu Tantsu Lava), kuid nüüdistantsu lavastusi on ka teater Vanemuine ja Rahvusooper Estonia repertuaaris.

6.1.2. Töötajate arv

Olemasolevate andmete põhjal on võimalik töötajate arvu valdkonnas määrata vaid hinnanguliselt. Äriregistri andmetel oli etenduskunstidega seotud äriühingutes (OÜ), mittetulundusühingutes (MTÜ) ja sihtasutustes (SA) 2019. aastal kirjas 1 678 töötajat. Statistikaameti andmetele tuginedes võib lisada nendele veel ettevõtlustulu saanud ligikaudu 521 füüsilisest isikust ettevõtjat (FIE-d) (tabel 6.4). Osaliselt kuuluvad loodud MTÜ-d näitlejatele ja tantsijatele ning registreeritud FIE-dki on osaliselt näitlejad ja kutselised tantsijad, kelle põhitöökohaks on teater ning kes on juba arvestatud sealsetesse koosseisudesse. Samas kõik vabakutselised etenduskunstide viljelejad ei tegutse FIE-dena. Seega ei ole olemasolevate andmete põhjal võimalik määrata konkreetselt kindlaks valdkonna töötajate arvu.

Tabel 6.4 Töötajate arv etenduskunstide valdkonnas 2011–2019

	2011	2015	2019
Äriühingutes	113	347	374
MTÜ-des, SA-s, avalik õiguslik, munitsipaal	2 375	1 880	1 304
FIE-d	855	777	521
Hõivatute arv kokku	3 343	3 004	2 199

Allikas: Äriregister, SA

Ettekujutuse valdkonnas tegutsevate inimeste arvust annab ka erialaliitide ja -ühenduste liikmete arv. Nii on Eesti Näitlejate Liidul 562 liiget, Eesti Lavastajate ja Dramaturgide Liidul 121 ja Eesti Lavastuskunstnike Liidul 68 liiget.

Tantsukunsti valdkonnas tegutsejad on koondunud Eesti Balletiliitu, kes ühendab põhiliselt klassikalise tantsu viljelejaid ning kus on 179 liiget, ja Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liitu, mis ühendab põhiliselt nüüdistantsu viljelejaid ning kus liikmete arvuks on 210.

Olemasolevatele andmetele tuginedes oli 2019. aastal keskmine töötajate arv ettevõttes 2,4.

6.1.3. Turu maht

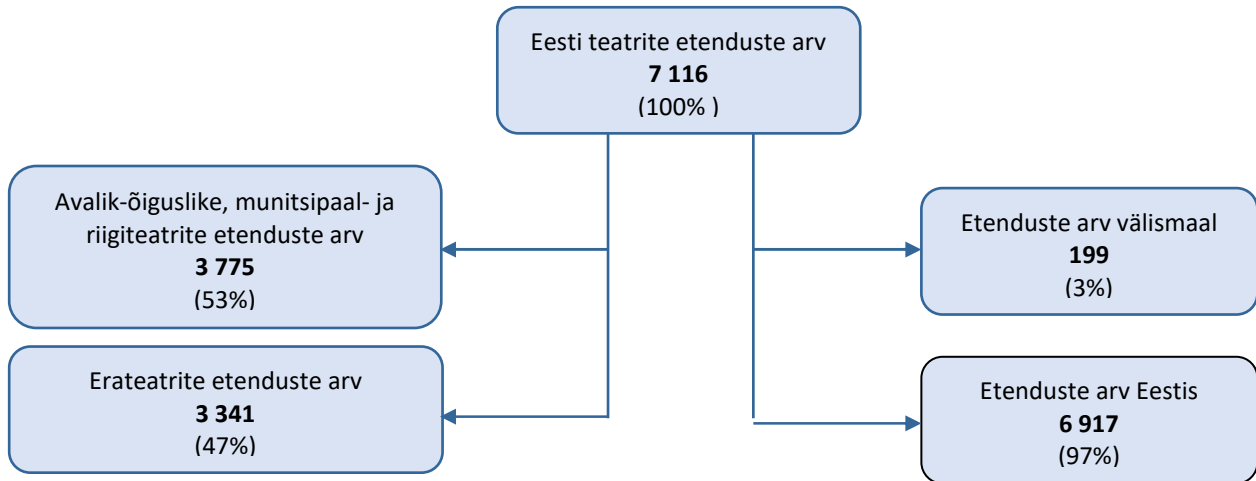
Lavastuste ja etenduste arv

Turu mahu ja pakkumise ühe näitajana võib vaadelda lavastuste ja etenduste arvu teatrites. Eesti Teatri Agentuuri andmetel andsid Eesti kutselised etendusasutused 2019. aastal kokku 7 116 etendust (tabel 6.5 joonised 6.2 ja 6.3), millest Eestis anti 6 917 etendust. Avalik-õiguslikud, riigi asutatud sihtasutused ja munitsipaalteatrid andsid kokku 3 775 etendust, millest külalisetendusi välismaal oli 19, ning erateatrid 3 341 etendust, millest külalisetendusi välismaal oli 180. Eesti teatrite poolt antav etenduste arv oli 2019. aastal 12% suurem kui 2015. aastal. 2019. aastal anti kokkustatsionaaris ja väljaspool statsionaari kokku 4 987 sõnalavastuste etendust, mis oli 70% etenduste koguarvust. 2015. aastaga võrreldes suurenes sõnalavastuste etenduste arv 19%.

Statistikasse hõlmatud kutseliste teatrite lavastuste, etenduste ja vaatajate arvud, tulud ja kulud on toodud tabelis 6.6 ja joonisel 6.4. Joonised 6.5 ja 6.6 näitavad teatrite tulude ja kulude jaotust 2019. aastal.

Tabel 6.7 annab ülevaate statistikas osalenud kutseliste teatrite omatulust aastatel 2011–2019. Tabelis 6.8 on teatrite lõikes toodud kogutulud ning omatulud 2019. aasta.

Joonis 6.2. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste etenduste arvu jagunemine 2019

Allikas: arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Muusikalavastusi etendati 353 korral (kokku statsionaaris ja väljaspool statsionaari), mis oli 5% etenduste koguarvust ja 11% enam kui 2015. aastal. Kui perioodil 2011–2014 musikalavastuste etendamine aasta-aastalt vähenes, siis alates 2015. aastast on muusikaetenduste arv taas tasapisi suurenenud. Samas oli langus niivõrd suur, et 2011. aasta tasemele pole muusiketenduste arv senini jõudnud. Tantsuetendusi anti kokku 395, mis oli 6% etenduste koguarvust ja mida oli 2,6% enam kui 2015. aastal. 2019. aastal oli 7,6% kõigist etendustest nuku- ja objektiteatri lavastused, mida oli aga 29,7% vähem kui 2015. aastal.

Tabel 6.5. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste etenduste arv lavastusliikide järgi 2019

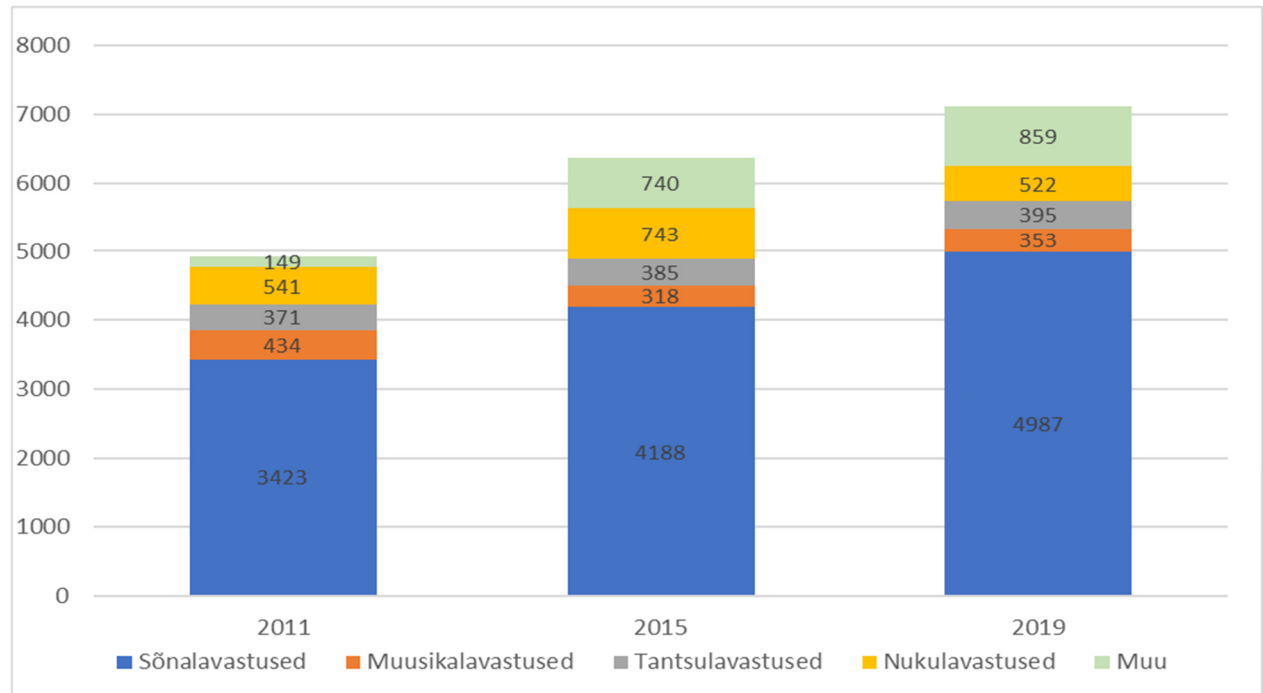
	ETENDUSED					KOKKU
	Sõna-lavastused	Muusika-lavastused	Tantsu-lavastused	Nuku-lavastused*	Muud**	
Avalik-õiguslikud etendusasutused	-	159	93	-	28	280
Munitsipaaletendusasutused	494	-	-	-	-	494
Riigi osalusega sihtasutused	2 214	134	82	304	267	3 001
Eraetendusasutused	2 279	60	220	218	564	3 341
KOKKU 2019	4 987	353	395	522	859	7 116
KOKKU 2015	4 188	318	385	743	740	6 374
KOKKU 2011	3 423	434	371	541	149	4 918

* Nuku- ja objektiteatri lavastuste etendused

** Muud sisaldavad tsirkuse- ja mitmeliigilavastuste etenduseid

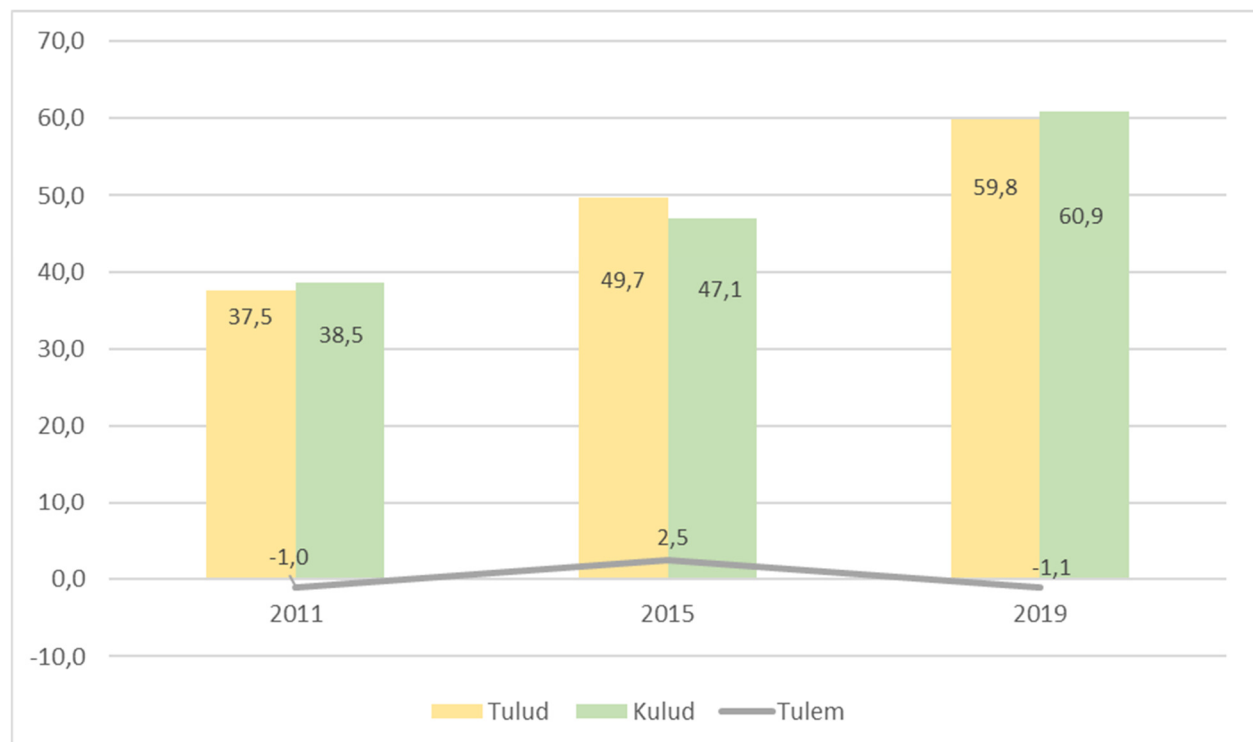
Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Joonis 6.3. Etenduste arv Eesti etendusasutustes lavastusliigi järgi 2011–2019

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Joonis 6.4. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste tulud ja kulud 2011–2019 (mln €)

Allikas: Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Tabel 6.6. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste tegevuse põhinäitajad 2019

	Teatrite arv	Etendus- te arv	Lavastuste arv		Vaatajate arv	Tulud (tuh €)				Kulud (tuh €)	Tulum (tuh €)
			Kokku	sh uus- lavastu- sed		Kokku*	Riigi- eelarvest	Omavalitsu stelt	Piletitulu omaeten- dustelt		
A. ETENDUSASUTUSED, KES SAID 2015. AASTAL RIIGIPOOLSET TEGEVUSTOETUST											
1. Avalik-õiguslikud etendusasutused	1	280	39	9	157 363	14 871,1	9 464,1	3,7	2 582,3	15 163,2	-292,1
2. Munitsipaalteendusasutused	1	494	26	6	72 091	4 837,3	1 396,3	1 125,2	1 288,0	4 837,3	0
3. Riigi osalusega sihtasutused	8	3 001	249	77	643 180	32 777,6	21 117,6	292,3	7 685,8	34 191,8	-1 414,2
4. Eraetendusasutused	16	2 098	186	77	237 982	7 282,5	3 037,7	158,6	2 110,7	6 706,6	575,9
Kokku	26	5 873	500	169	1 110 616	59 768,4	35 015,7	1 579,9	13 666,8	60 898,8	-1 130,4
B. ETENDUSASUTUSED, KES EI SAANUD 2015. AASTAL RIIGIPOOLSET TEGEVUSTOETUST											
1. Eraetendusasutused	37	1 243	113	51	170 249						
KOKKU 2019	63	7 116	613	220	1 280 865	59 768,4	35 015,7	1 579,9	13 666,8	60 898,8	-1 130,4
KOKKU 2015	43	6 374	547	217	1 148 931	49 653,4	30 565,7	1 241,9	10 480,3	47 113,5	2 539,9
KOKKU 2011	34	4 918	454	188	1 005 659	37 499,5	22 950,8	1 127,1	8 183,4	38 504,1	-1 004,6

* Tulud kokku sisaldab etendustegevusega otseselt mitte seotud tulusid, toetusi välismaalt ja EL-i struktuurfondidest, piletitulu külalisesinejatelt ja muudelt omaäritustelt.

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Tabel 6.7. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste omatulu 2019. aastal (tuh €)

		Piletitulu				Muud tulud				KOKKU	Osakaal kogu- tulust, %
		Omaetendus telt	Omaürit ustelt	Korraldatud festivalilt	Kokku	Rendi- tulu	Kohviku- tulu	Muud tulud	Kokku		
Avalik-õiguslikud etendusasutused	2019	2 582,3	219,3		2 801,6	588,6	1 336,0	601,2	2 525,8	5 327,4	35,8
	2015	1 990,9	243,0		2 233,9	498,5	826,8	773,9	2 099,2	4 333,1	31,9
	<i>Muutus, %</i>	<i>29,7</i>	<i>-9,8</i>		<i>25,4</i>	<i>18,1</i>	<i>61,6</i>	<i>-22,3</i>	<i>20,3</i>	<i>22,9</i>	
	2011	1 464,9	144,8	313,8	1 880,1	221,9	567,1	184,9	1 118,8	2 998,8	29,2
Munitsipaal- etendusasutused	2019	1 288,0	4,6		1 292,6	6,6	-	201,7	208,3	1 500,9	31,0
	2015	1 221,3	38,5		1 259,9	47,0	-	144,5	191,4	1 498,5	43,3
	<i>Muutus, %</i>	<i>5,5</i>	<i>-88,1</i>		<i>2,6</i>	<i>-86,0</i>		<i>39,6</i>	<i>8,8</i>	<i>0,2</i>	
	2011	755,7		61,7	817,4	33,3	-	58,6	91,9	909,3	36,0
Riigi osalusega sihtasutused	2019	7 685,8	299,5	24,8	8 010,1	607,5	1 306,3	1 352,4	3 266,1	11 276,2	38,3
	2015	6 177,7	220,7	18,2	6 416,6	597,1	1 099,9	884,3	2 581,4	8 998,0	32,7
	<i>Muutus, %</i>	<i>5,5</i>	<i>35,7</i>	<i>36,3</i>	<i>24,8</i>	<i>1,7</i>	<i>18,8</i>	<i>52,9</i>	<i>26,5</i>	<i>25,3</i>	
	2011	5 161,1	98,8	612,3	5 846,5	451,6	509,0	405,5	1 464,9	7 311,4	34,4
Eraetendusasutused	2019	2 110,7	131,4	6,8	2 248,9	447,3	145,6	288,5	881,4	3 130,3	30,3
	2015	1 090,3	57,8	24,1	1 172,2	294,4	140,1	261,8	696,3	1 890,8	43,2
	<i>Muutus, %</i>	<i>93,6</i>	<i>127,3</i>	<i>-71,8</i>	<i>91,9</i>	<i>51,9</i>	<i>3,9</i>	<i>10,2</i>	<i>26,6</i>	<i>65,6</i>	
	2011	801,7	5,6	116,7	948,9	30,7	3,5	101,7	141,4	1 090,3	31,7
KOKKU		13 666,8	654,8	31,6	14 353,2	1 650,0	2 787,9	2 443,7	6 881,6	21 234,8	35,5
	2015	10 480,3	560,1	42,3	11 082,6	1 437,1	2 066,8	2 064,4	5 568,3	16 651,0	33,5
	<i>Muutus, %</i>	<i>30,4</i>	<i>16,9</i>	<i>74,7</i>	<i>29,5</i>	<i>14,8</i>	<i>34,9</i>	<i>18,4</i>	<i>23,6</i>	<i>27,5</i>	
	2011	8 183,4	249,2	1 104,5	9 429,9	737,4	1 079,6	750,7	2 816,9	12 309,8	32,8

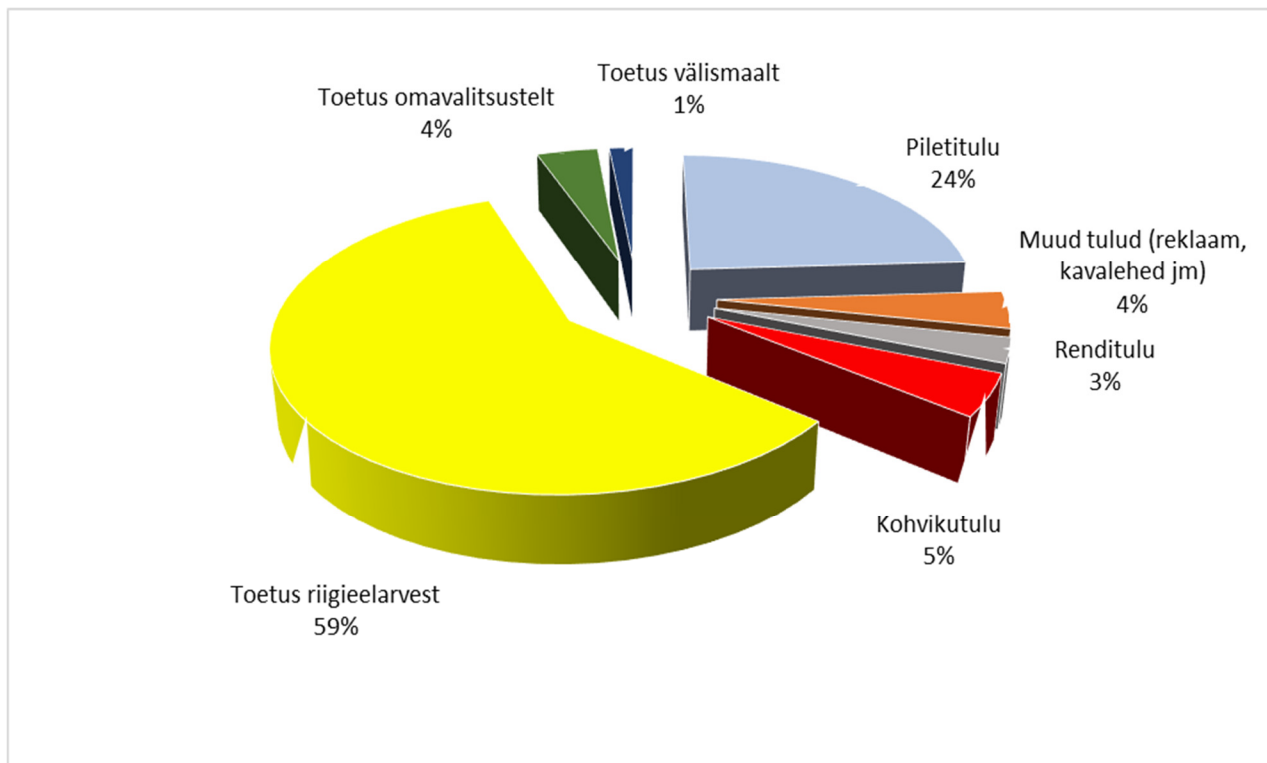
Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Etendusasutuste omatulu tekkeallikateks on

- piletitulu omaetendustelt (oma loomingulise tegevusega teenitud tulu);
- piletitulu külalisesinejatelt (teiste esinejate loomingu vahendamisest laekunud piletitulu);
- muud tulud (reklaamitulu, tulu kavalehtede müügist jm loomingu majandamisega seonduvalt saadud omatulu);
- renditulu (tulu ruumide rendist);
- piletitulu omaüritustelt (korraldatud ballide, kontsertide jm ürituste piletitulu);
- kohvikutulu;
- muud tulud (tulu konverentside, vastuvõttude korraldamisest, tulu põhivara müügist jm tulu, mis on saadud väljaspool etendustegevust).

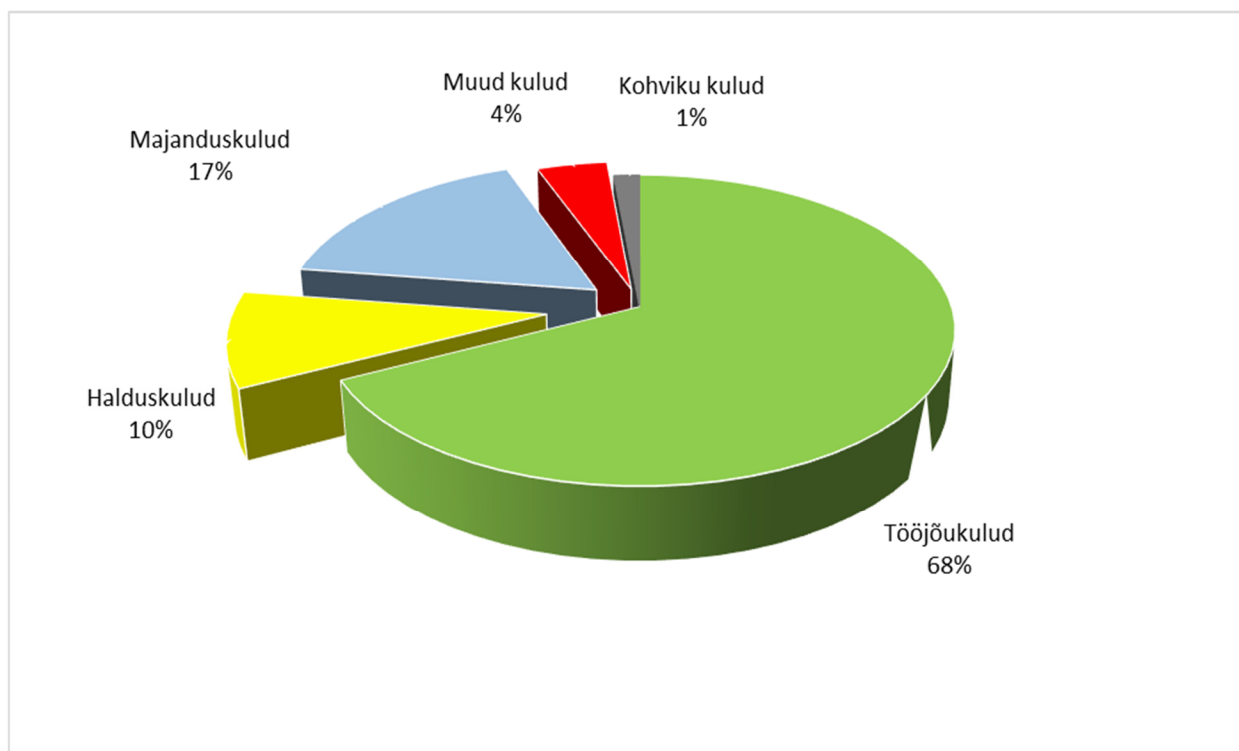
Etendusasutuste omatulud on aastatega suurenenud. Omatulu osakaal kogutuluses oli 2019. aastal 36% (tabel 6.7). Alates 2016.aastast ei eristata etendusasutuste arvandmetest enam etendustegevusega otseselt ja kaudselt seotud tulusid-kulusid.

Joonis 6.5. Eesti etendusasutuste tulude jaotus 2019

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Joonis 6.6. Eesti etendusasutuste kulude jaotus 2019

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Kultuuriministeeriumi 2019. aasta eelarve järgi eraldati etenduskunstide valdkonnale tervikuna 35 121,4 tuh eurot. Eraldised olid ette nähtud nii tegevuskulude katteks kui ka investeeringuteks (teatrimajade renoveerimised, lavatehnika uuendamine, orkestrite pillide soetamine).

Tabel 6.8. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste kogu-, omatulu ja toetus riigieelarvest 2019

	Kogutulu tuh €	Omatulu		Toetus riigieelarvest	
		tuh €	% kogu- tulust	tuh €	% kogu- tulust
Rahvuskooper Estonia	1 4871,1	5 327,4	35,8	9 464,1	63,6
Tallinna Linnateater	4 837,3	1 500,7	31,0	1 396,3	28,9
Eesti Draamateater	4 602,1	1 760,4	38,3	2 816,8	61,2
Endla Teater	3 427,6	1 754,9	51,2	1 657,2	48,3
Eesti Noorsooteater	3 843,0	934,8	24,3	2 903,5	75,6
Rakvere Teater	3 122,8	1 454,8	46,6	1 639,0	52,5
Ugala Teater	3 286,5	1 642,9	50,0	1 641,5	49,9
Vanemuine	10 660,5	2 877,1	27,0	7 680,0	72,0
Vene Teater	3 297,6	711,3	21,6	2 569,9	77,9
Kuressaare Linnateater	537,6	140,2	26,1	209,6	39,0
Fine5 Tantsuteater	75,8	23,0	30,3	49,8	65,8
Ilmarine	92,1	25,2	27,3	49,5	53,7
Kanuti Gildi Saal	537,9	143,1	26,6	355,6	66,1
Kinoteater	298,0	234,8	78,8	63,2	21,2

	Kogutulu tuh €	Omatulu		Toetus riigieelarvest	
		tuh €	% kogu- tulust	tuh €	% kogu- tulust
Miksteater	106,3	24,1	22,7	82,3	77,3
Piip ja Tuut Teater	216,9	175,4	80,9	40,1	18,5
R.A.A.A.M:	360,9	197,1	54,6	155,8	43,2
Sõltumatu Tantsu Lava	270,7	60,2	22,2	181,6	67,1
Tartu Uus Teater	941,5	693,1	73,6	172,5	18,3
Teoteater	70,8	65,8	92,9	3,5	4,9
Theatrum	597,6	303,8	50,8	293,8	49,2
Tuuleveski	100,7	47,0	46,6	43,2	42,9
Vaba Lava	1 229,8	534,8	43,5	631,5	51,4
Vana Baskini Teater	296,3	223,1	75,3	15,2	5,1
VAT Teater	1 518,5	281,2	18,5	430,1	28,3
Von Krahli Teater	568,6	98,6	17,3	470,0	82,7
KOKKU 2019	59 768,4	21 234,8	35,5	35 015,7	58,6
KOKKU 2015	49 653,4	16 650,9	33,5	30 565,7	61,6

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

2019. aastal oli Äriregistri² andmetel tantsu õpetamisega ja esitamisega (EMTAK-i kood 85522), teatrikunsti (EMTAK-i kood 90010), teatri- ja tantsuetenduste lavastamise ja esitamisega (EMTAK-i kood 90011), kontserdite lavastamise ja esitamisega (EMTAK-i kood 90012), kunstialase loometegevusega (EMTAK-i kood 90031), lavakunsti abitegevustega (EMTAK-i kood 90021) ning teatri-, kontserdi- jms hoonete käitlusega (EMTAK-i kood 90041) seotud 423 osaühingut ja 270 tulu mitte taotlevat ühingut (MTÜ), 15 sihtasutust, 1 tulundusühing (TÜ), 2 usaldusühingut (UÜ) ning 521 FIE-t. Osaühingute (OÜ) tulud olid 2019. aastal 15 665 tuh €, mittetulundusühingute (MTÜ) tulu oli 12 387,1 tuh € ning sihtasutuste (SA) tulu 35 713,4 tuh €. Füüsilisest isikust ettevõtjate (FIE) müügitulu 2019. aastal oli 3 437,0 tuh € (tabel 6.9).

Tabel 6.9. Ühingute müügitulu etenduskunstide valdkonnas 2011–2019 (tuh €)

	2011	2015	2019
Äriühingud	5,3	9,7	15,7
MTÜ-d, SA-d, avalik õiguslik, munitsipaal	42,7	54,9	48,1
FIE-d	4,5	4,4	3,4
Etevõtetes kokku	52,5	69,0	67,2

Allikas: Äriregister

Lavakunstiga ning teatri- ja tantsuetenduste lavastamise ja esitamisega tegelevad suurema müügituluga äriühingud on toodud tabelis 6.10.

² Äriregistri andmetes kajastuvad ka SA Eesti Teatri Agentuuri poolt kogutud andmed etendusasutuste kohta

Tabel 6.10. Suuremad lavakunsti äriühingud ja tantsukollektiivid müügitulu alusel 2019

Äriühing	Müügitulu (tuh €)
Lavakunst (EMTAK-i kood 90010)*	1 416,3
1. Hecuba OÜ	80,4
2. Meevurr OÜ	71,6
3. Speктааkel OÜ	62,3
4. Pius 4 OÜ	60,6
5. Mohito OÜ	58,9
6. Oma Teater OÜ	58,5
7. Onu Ööbik OÜ	55,0
8. Kalmet Brothers OÜ	53,1
9. Boniobhune OÜ	43,5
10. Komodoo OÜ	39,2
Teatrietenduste lavastamine, esitamine (EMTAK-i kood 90011)*	6 816,3
1. Teater OÜ	735,6
2. Dance Factory OÜ	590,5
3. Prem Productions OÜ	272,3
4. Vana Baskini Teater OÜ	223,0
5. Komöödiateater OÜ	204,1
6. Akster Grupp OÜ	187,7
7. JJ-Entertainment OÜ	173,4
8. Utopia Entertainment OÜ	154,1
9. BellaVia OÜ	134,6
10. Haltuurakunst OÜ	117,9
Tantsu õpetamisega ning esitamine (EMTAK-i kood 85522)*	108,3
1. Mandariin Plus OÜ	38,4
2. Deepdance OÜ	28,3
3. Eesti Ballett OÜ	17,2
4. Astak OÜ	16,6
5. Noviventi OÜ	6,4

* Äriregistri andmetel kogu grupi müügitulu.

Allikas: Äriregister

Kokku ulatus 2019. aastal etenduskunstide turu maht rahalises väljenduses ca **67,2 miljoni euroni**. 2019. aastal oli tulu ühe ettevõtte kohta 94,6 tuhat eurot. Samal ajal tulu ühe töötaja kohta oli 40,6 tuhat eurot.

6.1.4. Väliskaubandus

Eesti etenduskunst välisriikides

Eesti Teatri Agentuuri andmetel andsid 2019. aastal 22 teatrit etendusi 30 välisriigis. Eksporditi 59 erinevat lavastust, mida etendati 199 korral 37 000 vaatajale (tabel 6.11). Kõige rohkem etendusi andis välismaal Kanuti Gildi Saal, kes viis 14 välisriiki 13 lavastust, millega andis 84 etendust enam kui 5 600 vaatajale, ning Piip ja Tuut Teater, kes vahendas 4 erinevat lavastust 6 riiki, kus anti kokku 17 etendust 6 256-le vaatajale. Kõige suurema vaatajaskonna kogus piiri taga aga Rahvusooper Estonia, kelle kolme lavastusega antud nelja etendust vaatas 7 008 inimest.

Kõige enam anti külalisetendusi Venemaal, kus 9 teatrit andsid 20 lavastusega 42 etendust ligi 16 000 vaatajale. 5 Eesti teatrit viisid 8 lavastust Soome, millega anti 31 külalisetendust 3 400 vaatajale. Kaks teatrit esinesid Hiina RV-s, kus andsid 3 lavastusega 11 etendust 4 900 vaatajale. Norras andis külalisetendusi 3 teatrit Eestist, kel oli kaasas 6 lavastust, millega anti kokku 14 etendust 930 teatrikülastajale.

Tabel 6.11 Eesti etenduskunstide eksport

	2011	2015	2019	Muutus 2019/2015 (%)
Välisriikides etendusi andnud teatrite arv	20	26	22	-15,4
Aasta jooksul külastatud riikide arv	15	31	30	-3,2
Eksporditud lavastuste arv	54	60	59	-1,7
Välisriikides antud etenduste arv	163	210	199	-5,2
Etendusi vaadanute arv	41 219	43 053	36 884	-14,3

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Etenduskunstide ekspordina on käsitletav ka Eesti näitlejate, tantsijate ja lauljate osalemine teistes riikides lavastatud lavastustes, Eesti autorite näidendite lavastused ning lavastajate töö välismaal.

Märkimisväärselt tegutseb etenduskunstide ekspordisuunal SA Eesti Teatri Agentuur, kelle üheks eesmärgiks on vahendada etenduskunstide valdkonda puudutavaid autoriõigusi, edendada eesti näitekirjandust ning tutvustada Eesti teatrikunsti välismaal.

Eesti Teatri Agentuur korraldab etenduskunstide esitlusfestivali draamamaa.weekend, mis on suunatud välismaistele teatriprofessionaalidele ning kus tutvustatakse eesti lavastusi ja näitekirjandust oluliselt kureeritumalt ja sihipärasemalt. Festivali tulemusel on eesti lavastused jõudnud välismaiste teatrite repertuaari, koostöökutseid on saanud näitlejad ja lavastajad ning leitakse ka huvitavaid autoreid. 2019. aasta festivalil käis 35 väliskülast.

Vastavalt valitud sihtriikidele tegeleb Teatri Agentuur ka eesti autorite näidendite tõlkimisega ja tutvustusüritustega koostöök valitud riikides. 2019. aastal valmis 6 tõlget eesti keelest võõrkeeltesse, samuti koostati eesti näidendite annotatsioonide tõlked – näidendeid tutvustavad lühikirjeldused, mis saadetakse välisagentuuridele.

Äriregistri andmetel oli etenduskunstide valdkonda kuuluvate ühingute ekspordikäive 2019. aastal kokku **879,5 tuhat eurot**.

Välisriikide etenduskunst Eestis

Eesti Teatri Agentuuri andmetel esines 2015. aastal Eestis külalisesinejaid/teatreid 19 riigist. Külalised töid kaasa 62 lavastust, mida mängiti 89 korral 20 321 vaatajale (tabel 6.12). Kõige sagedasemad külalised Eesti teatrilaval on Venemaa ja Soome teatrid.

Vene teatrite lavastuste Eestisse toomisel on olulise tähtsusega teatrifestival “Kuldne Mask” Eestis“. See on festival, mis korraldatakse Venemaa ja Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumi vahelise kokkuleppe raames ning Tallinna Linnavalitsuse toetusel. Üritust toetavad ka kahe riigi saatkonnad ja Kultuurkapital. Festivali raames näidatakse parimaid Venemaa teatrite lavastusi.

Tabel 6.12. Etenduskunstide import Eestisse

	2012	2015	2019	Muutus 2019/2015, (%)
Etendusi andnud välisriikide esinejate/teatrite arv	75	55	58	5,5
Imporditud lavastuste arv	86	66	62	-6,1
Etenduste arv	531	122	89	-27,0
Etendusi vaadanute arv	23 695	30 176	20 321	32,7

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Birgitta Festival on ainulaadne rahvusvaheline muusikateatri festival, mis liidab asukohta, muusika ja etenduskunstid üheks tervikuks. Festivali algataja ja kunstiline juht oli aastani 2016 Eri Klas. Festival toimub reeglina igal aastal Pirita kloostri. Siin on lavastatud nii oopereid, ballette kui ka oratooriume. Festivali korraldajaks on Tallinna Filharmoonia, keda toetavad Tallinna Kultuuriamet ning mitmed eraettevõtted (Tallink, Olympic Casino, Balbiino jt). 2019. aastal toimus 16. Birgitta Festival, mis oli pühendatud Eri Klasi 80. sünniaastapäevale.

SAAL Biennaal on kahe nädalane etenduskunstide festival, mis toimub üle kahe aasta. Festival hõlmab lisaks lavastustele ka filmi, näitusi, installatsioone jm vuormidevahelisi üritusi. 2014. aastani kandis festival nime Augusti TantsuFestival. 2019. aastal toimus 18. festival, mis keskendus kehametsikusele ja nihestunud variatsioonidele. Festivali korraldab Kanuti Gildi SAAL.

Baltoscandal on iga kahe aasta järel Rakveres toimuv rahvusvaheline etenduskunstide festival, mis keskendub etenduskunsti kaasaegsete suundade esitlemisele. 2018. aastal toimus 15. festival, mis tõi Rakverre teatiprofessionaale ja -sõpru Eestist, Poolast, Prantsusmaalt, Soomest, Rootsist, Inglismaalt, Bulgaariast ja USA-st. Eimene festival toimus aastal 1990. Festivali korraldab SA Rakvere Teatrimaja.

Tallinna Treff Festival on toimunud alates 2007. aastast. Aastate jooksul on toimunud nii ühele teemale keskendunud programmidega kui ka eriprogrammidega festivale. Trefi kavas on alati kuulunud visuaal- ja nukuteatrilavastused. Festivali korraldamist finantseeritakse Eesti Kultuuriministeeriumi, Eesti Kultuurkapitali ja ettevõtete toetuste abil.

Saaremaa ooperipäevade korraldajaks on Eesti Kontsert. Etendused toimuvad Kuressaares, igal aastal kutsutakse ooperipäevadele esinema ka külalisteatreid või koore.

Impordina võib käsitleda ka Eesti teatrites töötavaid välislavastajaid, kunstnikke, koreograafe ja tantsijaid. Nende panus kajastub teatrite üldistes majandusnäitajates.

Ekspordi maht on perioodil 2015–2019 mõnevõrra vähenenud. Vaadeldaval ajal on pisut kahanenud nii välisriikides külalisetendusi andvate teatrite arv, eksporditud lavastuste arv kui ka nende lavastustega antud etenduste arv. Riikide nimekiri, kus etendusi anti, oluliselt muutunud ei ole (tabel 6.11).

Impordi osas on küll vähenenud nii lavastuste kui ka etenduste arv. Samas võib välja tuua, et publiku huvi etenduste vastu oluliselt kahanenud ei ole (tabel 6.12).

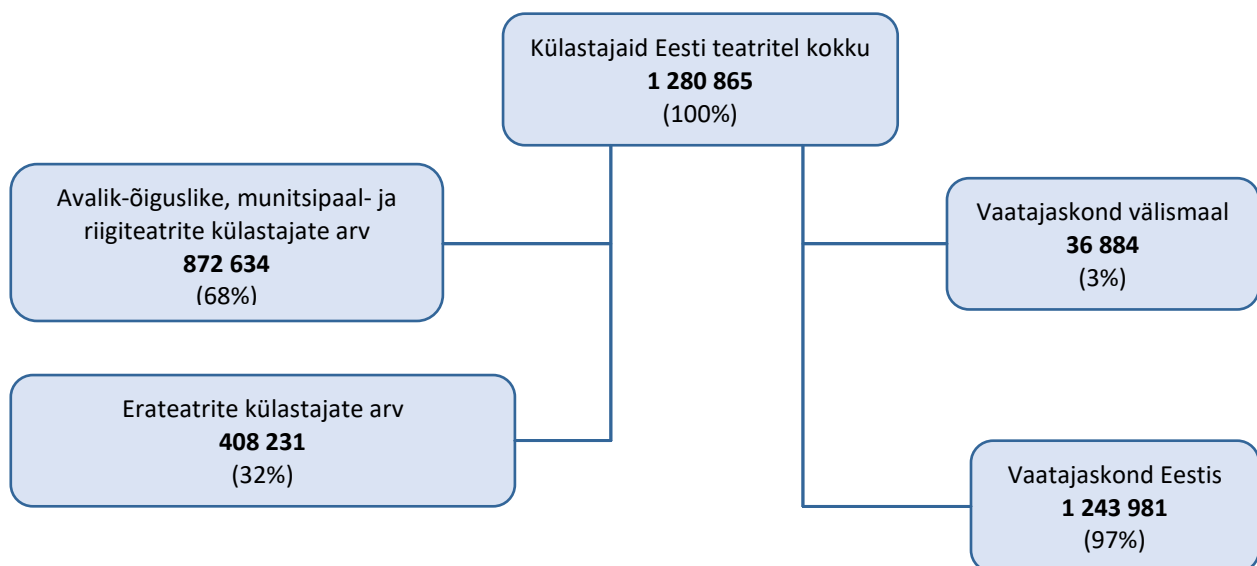
6.2. NÕUDLUS

6.2.1. Siseturu tarbimismaht ja klientuur

Etenduskunstide valdkonnas väljendab nõudlust teatrikülastuste arv. Eesti Teatri Agentuuri andmetel külastati Eesti teatrite etendusi 2019. aastal 1 280 865 korda (koos külalissetenduste publikuga välismaal, joonised 6.7 ja 6.8 ning tabel 6.13). Avalik-õigusliku teatri etendused kogusid 157 363 külastust. Sihtasutustena tegutsevate teatrite etenduste külastuste arv oli 643 180, munitsipaalteatri etendusi külastati 72 091 korral ning erateatrite etendused kogusid 408 231 külastust. Eesti etendusasutused kogusid välismaal külalissetendusi andes 36 884 külastust. Eestis külastati Eesti etendusasutusi 1 243 981 korda. 2011. aastal oli Eestis teatrite külastusi 952 672. 2012. aastal ületas teatrite külastatavus 1 miljoni piiri ning järgnevatel aastatel sellest allapoole enam langenud ei ole. Teatripileti keskmine maksumus on perioodil 2015–2019 oluliselt tõusnud (keskmiselt +26,8%). Kõige vähem on tõusnud tantsu- (+19%) ja mitmeliigilavastuste (+17%) piletihinnad. Enim on kallinenud muusikalavastuste piletid, mille keskmine hind (ilma käibemaksuta) on liikunud 13,40 eurolt 2015. aastal 18,75 eurole 2019. aastal, seega on pilet kallinenud 43%.

Kolm teatrit kogusid 2019. aastal üle 100 000 külastuse. Kõige suurem vaatajaskond oli Rahvusooper Estonial (157 363 külastust, millest kodumaal oli 150 355 külastust), kellele järgnesid Tartu Vanemuine 152 601 (kodumaal 152 481) külastusega ning Eesti Draamateater 100 898 (Eestis 100 668) külastuskorraga. Arvestades 2019. aasta Eesti elanike arvu, mis oli aastakeskmisena 1 326 855 ja millest 5,3% moodustasid 0–4-aastased ning 6% vanemad kui 80-aastased elanikud, oli teatrikülastuste arv märkimisväärselt suur.

Joonis 6.7. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste külastuste jagunemine 2019

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Tabel 6.13. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste külastuste arv 2019
(tuhandetes, koos vaatajaskonnaga välismaal)

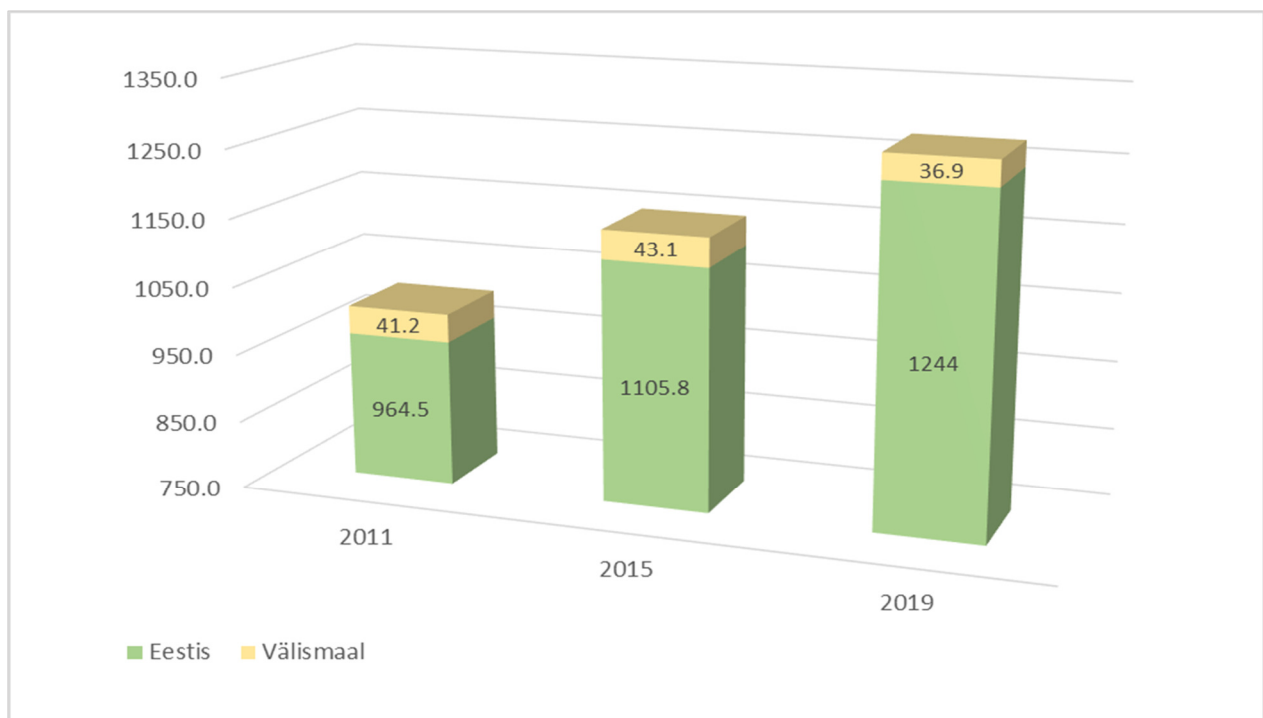
	ETENDUSED					KOKKU	Osa- kaal,%
	Sõna- lavastused	Muusika- lavastused	Tantsu- lavastused	Nukulavas- tused*	Muud**		
Avalik-õiguslikud etendusasutused	-	91,2	62,3	-	3,9	157,4	12,3
Sihtasutusena tegutsevad etendusasutused	455,1	62,5	22,1	27,9	75,5	643,1	50,2
Munitsipaal- etendusasutused	72,1	-	-	-	-	72,1	5,6
Eraetendusasutused	274,0	28,2	16,9	17,8	71,3	408,2	31,9
KOKKU 2019	801,2	181,9	101,3	45,7	150,7	1 280,9	100,0
Osakaal, %	62,5	14,2	7,9	3,6	11,8	100,0	
KOKKU 2015	678,6	174,3	101,0	63,9	131,1	1 148,9	
KOKKU 2011	660,1	182,3	94,1	51,5	17,7	1 005,7	

* Nuku- ja objektiteatri lavastuste etendused

** Muud hõlmavad tsirkuse- ja mitmeliigilavastuste etendusi

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

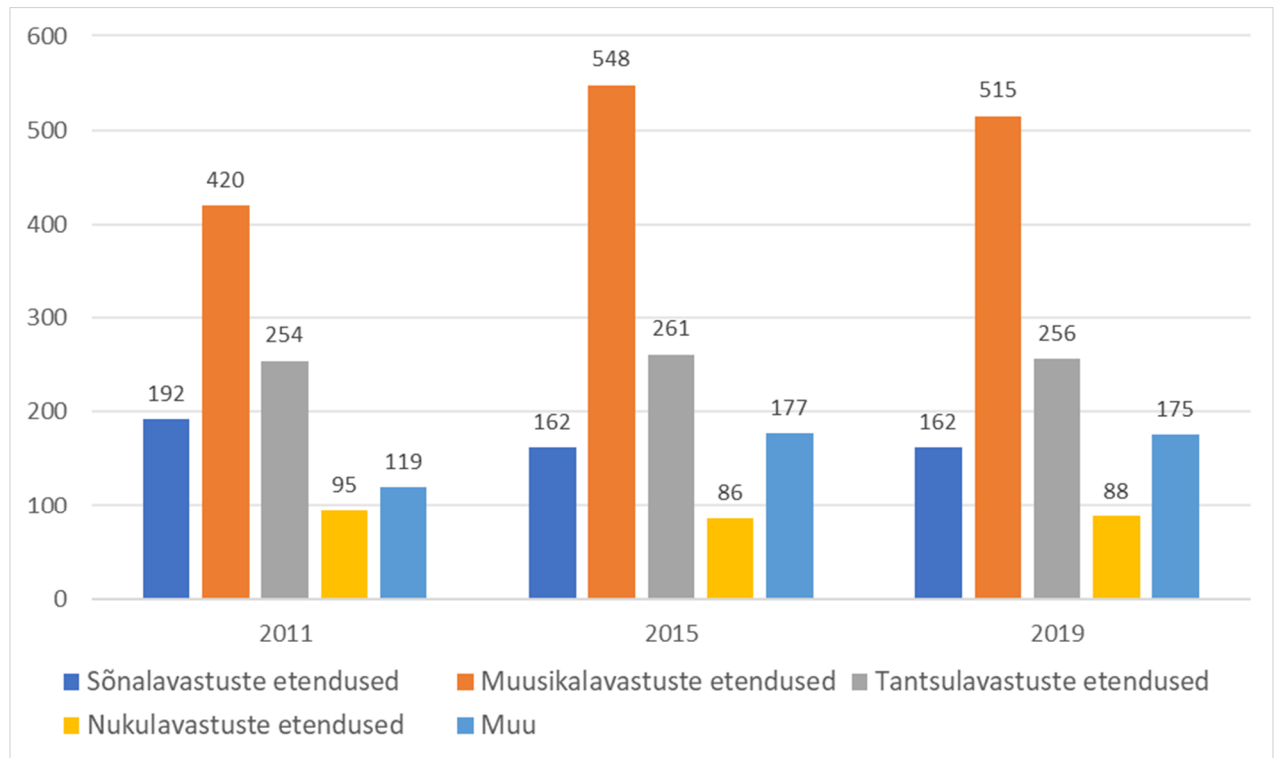
Joonis 6.8. Eesti etendusasutuste külastatavus 2011–2015 (tuhat külastust)

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

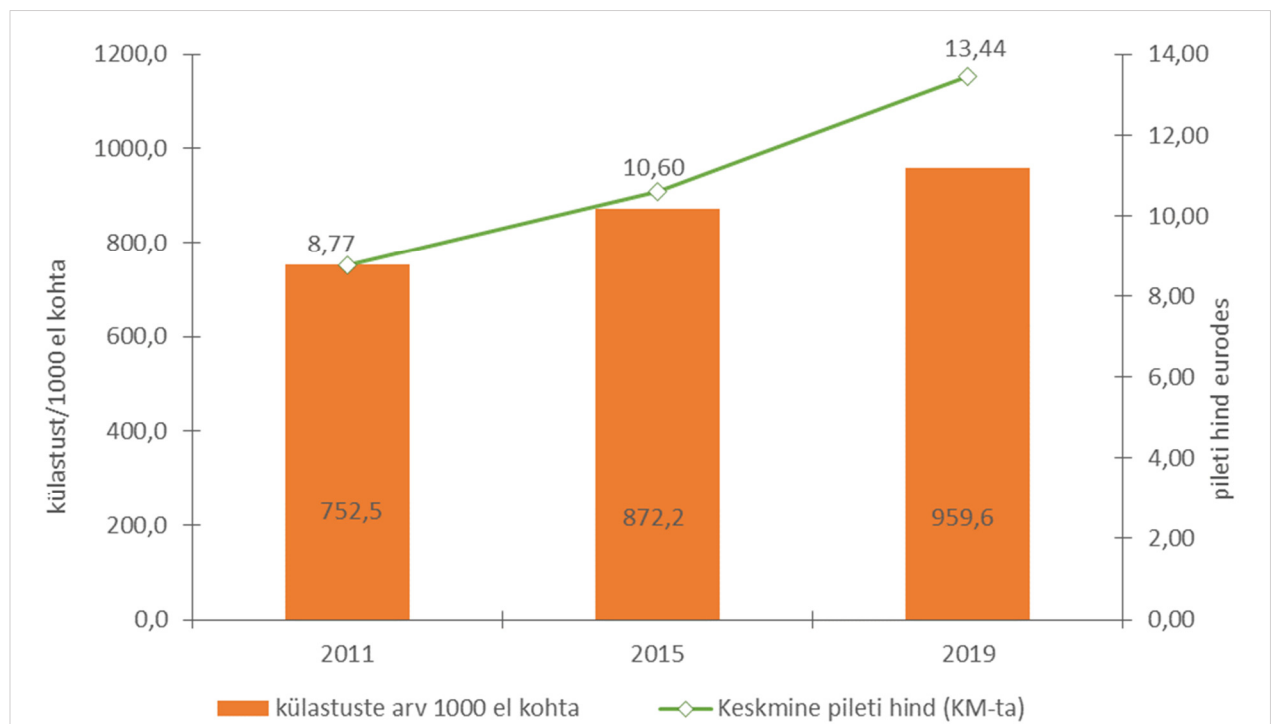
Etendusasutuste külastatavuse muutust ajas lavastusliigiti peegeldab joonis 6.9 ja tabel 6.14. 2019. aastal moodustasid kõigist teatrites antud etendustest 70% sõnalavastuste etendused, mis kogusid statsionaaris ja väljaspool statsionaari 801,2 tuhat külastust ehk 62% külastuste üldarvust.

Joonis 6.9. Etenduste keskmine külastatavus lavastusliigiti 2011–2019 (inimest)

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Joonis 6.10 Eesti etendusasutuste külastuste arv ja keskmine pileti maksumus 2011–2019

Allikas: Statistikaamet

Tabel 6.14. Etenduste ja külastuste arv Eesti etendusasutustes lavastusliigi ja žanri järgi 2015 ja 2019

	2015					2019				
	Etenduste arv	Osakaal, %	Külastuste arv	Osakaal, %	Etenduste keskmine külastatavus (in)	Etenduste arv	Osakaal, %	Külastuste arv	Osakaal, %	Etenduste keskmine külastatavus (in)
Sõnalavastused	4 188	100,0	678 648	100,0	162	4 987	100,0	801 178	100,0	162
draama	2 834	67,7	421 848	62,2	149	3 517	70,5	504 869	63,0	144
komöödia	1 192	28,5	234 885	34,6	197	1 274	25,5	260 294	32,5	204
tragikomöödia	150	3,6	20 415	3,0	136	196	4,0	36 015	4,5	184
muu	12	0,3	1 500	0,2	125					
Muusikalavastused	318	100,0	174 279	100,0	548	353	100,0	181 941	100,0	515
ooper	95	29,9	49 211	28,2	518	120	34,0	51 606	28,4	430
operett	62	19,5	39 955	22,9	644	41	11,6	22 693	12,5	553
muusikal	134	42,1	74 355	42,7	555	179	50,7	105 581	58,0	590
muu	27	8,5	10 758	6,2	398	13	3,7	2 061	1,1	159
Tantsulavastused	385	100,0	101 035	100,0	262	395	100,0	101 300	100,0	256
klassikaline tants	121	31,4	68 777	68,1	568	146	37,0	77 887	76,9	533
nüüdistsants	256	66,5	29 765	29,5	116	249	63,0	23 413	23,1	94
muu	8	6,6	2 493	2,5	312	-	-	-	-	-
Nuku- ja objektiteatri lavastused	743		63 852		86	522		45 698		88
Muu	740		131 117		177	859		150 748		175
KOKKU	6 374		1 148 931		180	7 116		1 280 865		180

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

6.2.2. Avaliku sektori huvi

Etenduskunstide valdkond koosneb kutselistest riigi osalusega sihtasutustest, avalik-õiguslikust rahvusooperist, munitsipaal- ja erateatritest ning kooli- ja harrastusteatritest. Etenduskunstide valdkonda reguleerivad põhiliselt etendusasutuste seadus ja rahvusooperi seadus.

Etendusasutuste seadus (RT I 2003, 51, 353) sätestab etendusasutuste mõiste, etendusasutuse tegevuse korraldamise ja rahastamise ning etendusasutuse aruandluse alused. Kehtiva seaduse alusel on etendusasutuseks asutus, kes regulaarselt korraldab autorite ning esitajate loomingu avalikke esituse etenduste

ja kontsertide näol, on töösuhtes loominguliste töötajatega, kellel on loominguline juht ja loomenõukogu ning kes teavitab avalikkust etenduse või kontserdi toimumisest. Etendusasutustel on oma eelarve, mille koostamiseks planeeritakse kulud ning kulude katteallikad.

Rahvusooperi seadusega (RT I 1997, 93, 1558) sätestatakse rahvusooperi eesmärk, ülesanded, õiguslik seisund ning juhtimise ja tegevuse korraldus. Rahvusooperi eesmärk on edendada eesti rahvuslikku teatri- ja muusikakultuuri, propageerida ja tutvustada seda Eestis ja välismaal ning teha maailma muusika- ja teatrikultuuri saavutused kättesaadavaks Eestis. Rahvusooperi ülesandeks on ooperi-, balleti-, opereti- ja muusikaližanris loodud teoste avalike esituste regulaarne korraldamine, seejuures tuleb tagada ka etenduste ja kontsertide kõrge kunstiline tase; eesti algupärase muusikateatri repertuaari sihipärane propageerimine, autoritelt uute teoste tellimine ja nende teoste kasutamine; maailma muusika- ja teatrikultuuri väärtuste ning kõrgetasemeliste külalisesinejate tutvustamine etenduste ja kontsertide kaudu; oma etenduste ning lauljate, tantsijate ja muusikute tutvustamine välismaal; Eestis koolituse saanud lauljate, tantsijate ja muusikute rakendamise tagamine, nendele täiendõppe võimaldamine; tingimuste loomine rahvusooperi kunstilise kollektiivi loominguliseks arenguks; oma etenduste ja kontsertide jäädvustamise korraldamine; osalemine muusikateatrite rahvusvahelises koostöös.

Etenduskunstide valdkonna arenguks ja loomingust osasaamiseks on vaja toetada etendusasutusi. Eesmärgiks on hoida teatrite külastatavus aastas vähemalt 1 000 000 külastuse tasemel, tuua aastas vaatajaskonna ette 465 lavastust, millest uuslavastusi on 180. 180 uuslavastustest 20% peaksid olema laste- ja noortelavastused ning sõnateatrite uuslavastustest 50% peaksid olema algupärandid³. Riiklik kultuuripoliitika näeb ette riigipoolset teatrikunsti toetamist teatri omandivormist olenemata, mis tähendab, et toetatakse nii sihtasutuste, mittetulundusühistute, äriühingute kui ka munitsipaal-etendusasutuste tegevust. Riiklikud rahastusprintsíbid fikseeritakse seadusandlikul tasandil. Riigieelarvest toetatakse eelkõige kutseliste teatrite tegevust ning nende investeeringuid kinnisvarasse.

Riigipoolse toetuseta valdkond toime ei tuleks. Kunstiväärtuslike lavastuste loomiseks on vaja pidevalt parandada tehnilist baasi, ajakohastada tegevuskeskkonda, säilitada väljakujunenud teatrimajade võrgustik – selles osas on riigi toetus väga oluline.

Kohalikud omavalitsused on eesmärgiks võtnud toetada oma eelarvest eelkõige kooli- ja harrastusteatrite tegevust, professionaalsete etendusasutuste osas on kohalike omavalitsuste toetus väga väike, piirdudes põhiliselt eraldiseisvate projektide ja festivalide toetamisega. Kutselistest etendusasutustest toetatakse munitsipaalteatrite tegevust ning nende investeeringuid kinnisvarasse. Rahandusministeeriumi andmetel oli kohalike omavalitsuste toetus etenduskunstidele 2019. aastal 46% suurem kui 2015. aastal, kasvades 3,6 miljonilt eurolt 2015. aastal 5,4 miljonile eurole 2019. aastal. Samas ei ole võimalik täpselt välja tuua, millistele etenduskunstide projektidele või asutustele antud toetus määrati.

³ Kultuuriministeeriumi valitsemisala arengukava 2019-2022

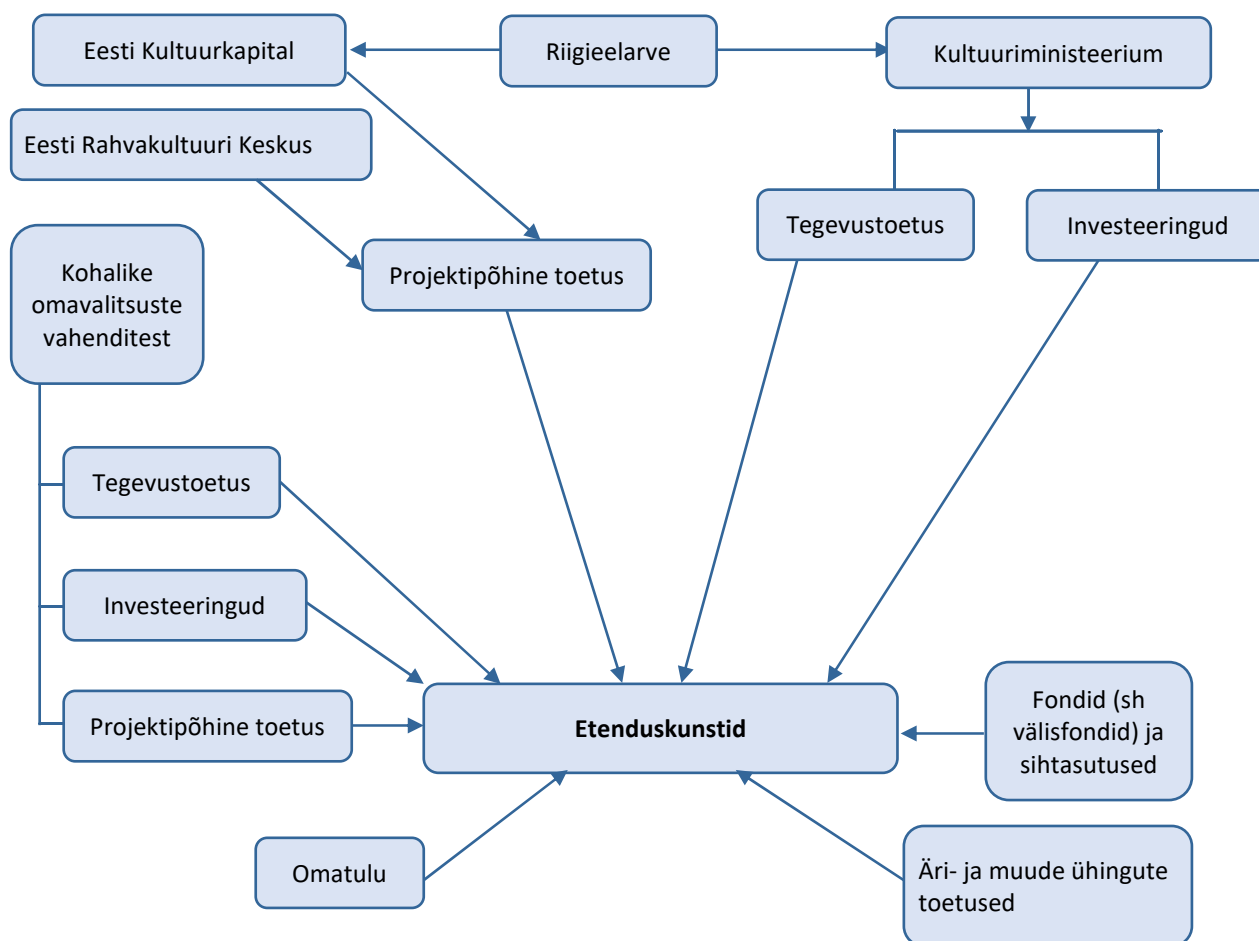
6.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA

6.3.1. Finantseerimine

Riik ja kohalikud omavalitsused

Etenduskunstide valdkonna riiklikul toetamisel ja edendamisel on eesmärgiks loometegevuseks soodsa keskkonna loomine nii professionaalsel kui ka harrastuslikul tasemel, mitmekülgsete võimaluste andmine isiksuse loovuse arenemiseks ja arendamiseks, elanikkonnale teatrikunstist osasaamise võimaldamine elukohast olenemata ning loovisikutele oma loomingu tutvustamise võimaldamine.

Joonis 6.11. Etenduskunstide finantseerimine

Etenduskunste rahastatakse peamiselt Kultuuriministeeriumi ja kohalike omavalitsuste eelarvest, Eesti Kultuurkapitali, Eesti Rahvakultuuri Keskuse (programmid “Regionaalse kultuuritegevuse toetamine” ja “Teater maal”) kaudu. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse toetusmeetmete abil on võimalik arendada eksporti.

Otse riigieelarvest (Kultuuriministeeriumi eelarve kaudu) saavad toetust riigiasutusega sihtasutused, kohaliku omavalitsuse etendusasutused ning eraõiguslikud teatrid, valdkondlikud loomeliidud ja SA Eesti Teatri Agentuur. 2019. aastal toetas Kultuuriministeerium 26 etendusasutuse tegevust.

2019. aastal oli Kultuuriministeeriumi eelarvest etenduskunstide valdkonnale eraldatud **35,0 mln €** (teatrite tegevustoetus, investeeringud (2,4 mln €), arendustegevus, festivalidel osalemise toetus), mis oli

15% enam kui 2015. aastal. Etendusasutuste toetused riigieelarvest andsid teatrite tulust 2019. aastal 59% (2015. aastal 62%).

Rahvusvaheliste projektide jaoks andis riik raha toetusprogrammist “Eesti kultuur maailmas”, mille raames toetatakse Eesti kultuuri tutvustamist maailmas ja võimaluste loomist Eesti loovisikutele ning kultuurikollektiividele ja loomeettevõtjatele pääsuks rahvusvahelisele areenile. 2019. aastal toetati etenduskunstide vallas 15 erinevat projekti kokku **130,3** tuh €..

Loovisikute seaduse kohaselt võivad loovisikud taotleda riigilt loometegevuseks stipendiume. Kultuuriministeerium eraldab loovisikute ja loomeliitude seaduse kohaselt toetusi loomeliitudele, kes kasutavad toetust seaduse alusel vabakutselise loovisiku toetusteks või loomingulisteks toetusteks ja sellega seotud täiendõppe stipendiumideks. 2019. aastal eraldati kokku 1 318,5 tuh €, millest otseselt etenduskunstide valdkonda **325,5** tuh €.

Tabel 6.15. Riigieelarvest etenduskunstide valdkonna loomeliitudele eraldatud toetused 2011–2019 (tuh €)

	2011	2015	2019
Loovisiku ja loomeliitude seaduse rakendamine	720,4	833,0	1 318,5
millest Eesti Näitlejate Liit	75,1	97,1	146,3
Eesti Lavastajate Liit	12,9	13,5	20,0
Eesti Lavastuskunstnike Liit	8,8	11,8	16,3
Eesti Kutseliste Tantsijate Liit/Eesti Balletiliit	22,4	31,3	100,6
Eesti Tantsukunsti- ja Tantsuhariduse Liit	-	11,9	42,3
Kokku etenduskunstide valdkonnas	119,2	165,6	325,5

Allikad: Kultuuriministeerium

Projektipõhiseid etendusasutusi ja üksikprojekte toetab **Eesti Kultuurkapital**, mille tegevuse eesmärk on kunstide, rahvakultuuri, kehakultuuri ja spordi edendamine ning kultuuriehitiste rajamise ja renoveerimise toetamine.

Kultuurkapitali tulu aluseks on 3,5% riigieelarvesse laekunud tubaka- ja alkoholiaktsiisist ning 47,8% laekunud hasartmängumaksust. Eelpool toodule lisanduvad veel varalised annetused ja võimalikud pärandused ning vara paigutamiseat saadav tulu. Kultuurkapital jagab toetusi valdkondlike sihtkapitalide, maakondlike ekspertgruppide ning nõukogu loodud programmide kaudu. Sihtkapitali ülesandeks on Kultuurkapitali nõukogu poolt konkreetsele kultuurivaldkonnale eraldatud raha jaotamine esitatud taotluste alusel.

Maakondlik ekspertgrupp on igas maakonnas tegutsev Kultuurkapitali struktuuriüksus, mille ülesanne on Kultuurkapitali nõukogu poolt maakonna kultuurivaldkonnale eraldatud raha jaotamine esitatud taotluste alusel.

Toetusteks, stipendiumideks ja preemiateks eraldati 2019. aastal kokku 20,7 mln eurot.

2019. aastal laekus Eesti Kultuurkapitalile näitekunsti sihtkapitali valdkonnas rahastamisaotlusi summas 4,0 mln eurot. Laekunud taotluste rahuldamiseks eraldati **2,0 mln eurot**, mis moodustas Eesti Kultuurkapitali sihtkapitalidele eraldatud rahast 9.7%. 2015. aastaga võrreldes kasvas näitekunstile vastava sihtkapitali kaudu antud taotluste summa 15% ehk 260,4 tuhat eurot. Maakondlike ekspertgruppide poolt jagatavad toetussummad on küll oluliselt väiksemad, ent kohaliku elu edendamiseks olulised. 2019. aastal jagasid ekspertgruppid toetusi näitekunsti vallas **76,1** tuh € (tabel 6.16).

Tabel 6.16. Näitekunsti stipendiumide ja toetuste taotlused ning eraldised Eesti Kultuurkapitalist 2011–2019 (mln €)

	Esitatud taotlusi	Eraldatud stipendiume
2011. aasta		
Näitekunsti sihtkapital	3 677,0	1 275,4
Kokku Kultuurkapital	43 924,8	13 326,6
2015. aasta		
Näitekunsti sihtkapital	3 812,0	1 730,6
Kokku Kultuurkapital	42 737,8	16 890,3
2019. aasta		
Näitekunsti sihtkapital	4 031,0	1 991,0
Maakondlikud ekspertgrupid näitekunstile	..	76,1
Kokku Kultuurkapital	42 500,0	20 684,1

Allikas: Eesti Kultuurkapital

Riigikogu otsusega lõpetas **Hasartmängumaksu Nõukogu** 2019. aasta algusest oma tegevuse, misjärel regionaalse kultuuritegevuse toetusi hakkas menetlema **Rahvakultuuri Keskus**. Tähelepanu all on kultuurielu järjepidevus, kogukondlikkus, kohalik kultuuripärand ning valdkondade- ja regioonidevaheline koostöö. Eesti Rahvakultuuri Keskus haldab programmi **“Teater maal”**, mille kaudu toetatakse etendusasutuste väljasõiduetendusi maakondades ja maakonnaelanike ühissõite teatritesse. 2019. aastal oli meetme maht kokku 162,8 tuh €. Taotlusi tehti 163,8 tuh € ulatuses, millest 97% (ehk **158,7 tuh €** ulatuses) rahuldati.

“Regionaalse kultuuritegevuse toetamise” meetme eesmärk on luua ja säilitada kultuurist osasaamise ning kultuurilooma võimalusi kogu Eestis, soodustades kultuurielu järjepidevust ja arengut. 2019. aastal toetas Rahvakultuuri Keskus selle meetme kaudu ASSITEJ Eesti Keskust **8060 €**.

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) on 2019. aastal otsustanud toetada „Loomemajanduse tegutsevate ettevõtete ekspordivõime arendamise toetamine“ raames ühte projekti etenduskunstide valdkonnas summaga **49,4 tuh eurot**, ent kuna projekt realiseerus järgneval aastal, siis 2019. aastal EAS-i poolt väljamakseid ei tehtud.

Rahandusministeeriumi **kohalike omavalitsuste** eelarvete täitmise aruannetes kajastub eraldi eelavereal toetused teatritele. Omavalitsuste toetused teatritele aastatel 2011–2019 on ära toodud tabelis 6.17.

Tabel 6.17. Kohalike omavalitsuste toetused teatritele 2011–2019 (tuh €)

Maakond	2011	2015	2019
Harju (Tallinn)	2 206,0	2 939,8	4 835,9
Ida-Virumaa	19,7	38,6	29,4
Lääne-Virumaa	32,0		
Saare	251,3	513,9	362,4
Tartu	108,0	102,0	94,0
Viljandi	47,0	63,4	96,1
KOKKU	2 664,0	3 659,1	5 430,3

Allikas: Rahandusministeerium, kohalike omavalitsuste eelarvete kuuaruanded

2019. aastal toetasid Eesti kohalikud omavalitsused riigilt tegevustoetust saanud teatreid 1,6 mln euroga (tabel 6.18). 2015. aastaga võrreldes on see summa suurenenud 27% (338 tuh €).

Kokku toetas avalik sektor 2019. aastal etenduskunstide valdkonda **43,1 miljoni euroga**. Avaliku sektori finantseeringu osakaal kogutulust oli 64,1%.

Tabel 6.18. Toetused statistikas osalenud Eesti etendusasutustele aastatel 2011–2019 (tuh €)

		Avalik-õiguslikud etendusasutused	Riigietendus- asutused*	Sihtasutused tegutsevad etendusasutused	Munitsipaal- etendusasutused	Eraetendus- asutused	Kokku toetus
2011	Toetus riigieelarvest	7 097,7	7 330,8	5 939,0	967,5	1 615,7	22 950,8
	Toetus omavalitsustelt	4,0	21,0	33,7	630,0	438,3	1 127,1
	Muu toetus	168,7	497,3	128,2	20,0	272,9	1 087,0
	Toetus kokku	7 270,6	7 849,1	6 100,9	1 617,5	2 326,8	25 164,9
2015	Toetus riigieelarvest	8 593,8		18 662,3	979,1	2 330,5	30 565,7
	Toetus omavalitsustelt	1,5		120,0	989,6	130,8	1 241,9
	Muu toetus	3,3		140,5	11,0	106,6	261,4
	Toetus kokku	8 598,5		18 922,8	1 979,7	2 567,9	32 068,9
2019	Toetus riigieelarvest	9 464,1		21 117,6	1 396,3	3 037,7	35 015,7
	Toetus omavalitsustelt	3,7		292,3	1 125,2	158,6	1 579,9
	Muu toetus	75,8		71,4	-	95,6	1 103,2
	Toetus kokku	9 543,7		21 501,3**	3 336,4**	4 152,3	38 533,7

* 2013. aastast on senised riigietendusasutused muudetud sihtasutusteks.

** koos omavalitsustelt saadud otseinvesteeringute ja eraldistega finantskohustuste katteks

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Organiseeritus

Teatriinimesi ja organisatsioone koondav **Eesti Teatriliit**, mis loodi aastal 1987 ja mis on Eesti NSV Teatriühingu (asutatud 1945) õigusjärglane, on kutseliste teatritegelaste liite, ühendusi ja seltse koondav katusorganisatsioon, tegutsedes ühtlasi ka ametiühinguorganisatsioonina. Teatriliitu kuulub 8 erialaliitu ja -ühendust, kes kõik on ka vastavate rahvusvaheliste organisatsioonide liikmed:

- Eesti Näitlejate Liit,
- Eesti Lavastuskunstnike Liit,
- Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit
- Eesti Lavastajate ja Dramaturgide Liit,
- Eesti Balletiliit,
- Eesti Teatri Tehniliste Töötajate Ühendus,
- Eesti Teatriuurijate ja -kriitikute Ühendus,
- Eesti Teatriseenioride Ühendus.

2016. aasta alguses ühinesid Eesti Tantsukunstnike Liit ja Eesti Tantsuhariduse Liit. Ühinemisega loodi kasumit mittetaotlev loomeliit Mittetulundusühing Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit, kuhu on koondunud tantsuõpetajad, koreograafid, tantsijad ja tantsuvaldkonda panustajad.

Eestis tegutsevad teatriorganisatsioonid on järgmised:

- SA Eesti Teatri Festival,
- Eesti Harrastusteatriliit,
- Eesti Teatriliit,
- Eesti Väike- ja Projektiteatriliit,
- Eesti Etendusasutuste Liit,
- Eesti Teatri Agentuur
- UNIMA Eesti Keskus,
- ASSITEJ Eesti Keskus,

Rahvusvahelised erialaorganisatsioonid, mille liikmeskonda kuuluvad ka Eesti vastavad organisatsioonid:

- AITA/IATA – Ülemaailmne Harrastusteatriliit,
- AICT/IATC – Rahvusvaheline Teatrikriitikute Assotsiatsioon,
- FIRT/IFTR – Rahvusvaheline Teatriuurimise Föderatsioon,
- ASSITEJ – Rahvusvaheline Laste- ja Noorsooteatriliit,
- FIA – Rahvusvaheline Näitlejate Liit,
- ITI – Rahvusvaheline Teatriinstituut,
- OISTAT – Rahvusvaheline Teatrikunstnike, -tehnikute ja -arhitektide Organisatsioon,
- UNIMA – Rahvusvaheline Nukuteatriliit

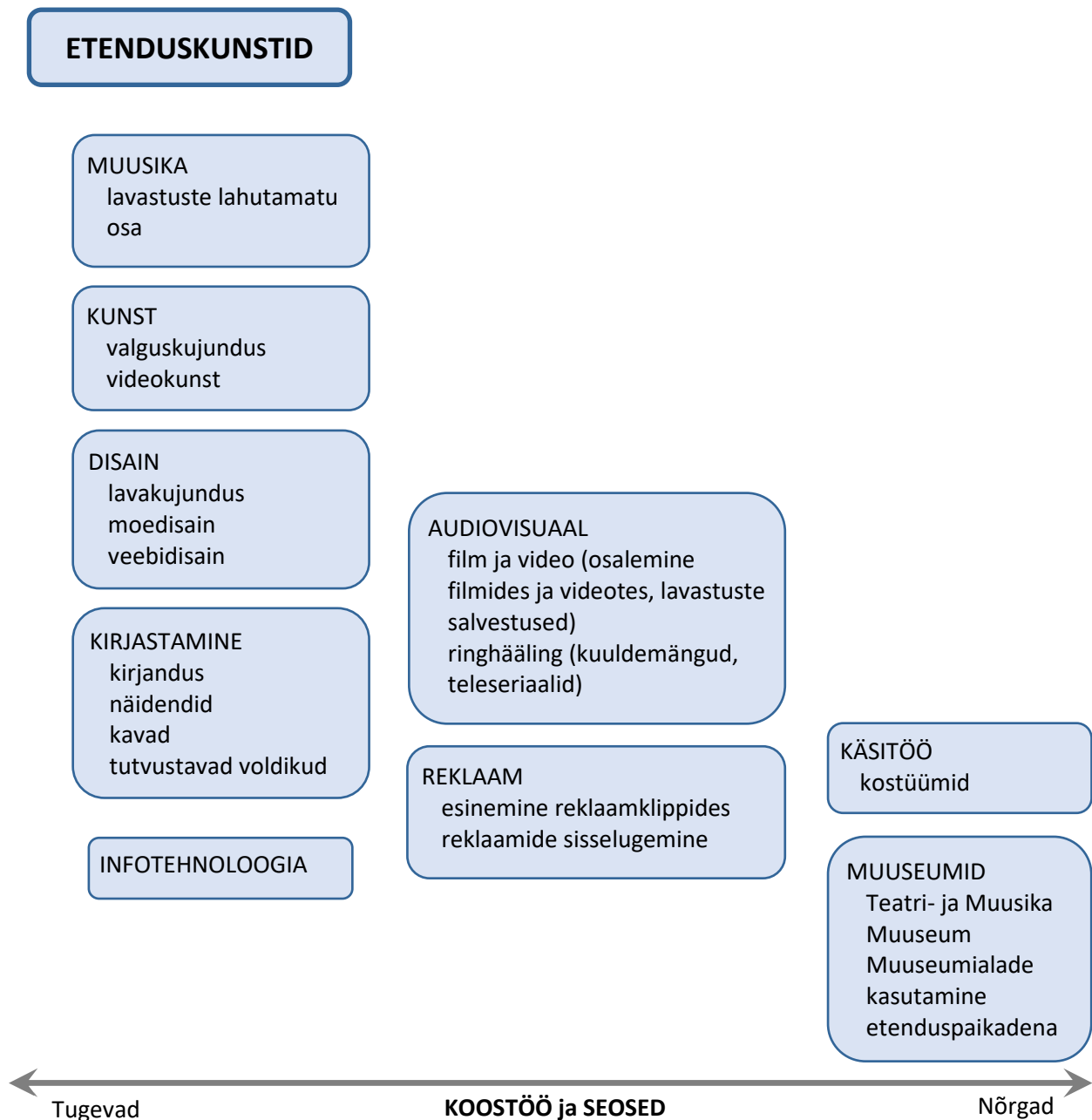
6.3.2. Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega

Ülevaadet, kui palju turiste ja millistest riikidest Eesti etendusasutusi külastavad, olemas ei ole. Kultuurituristide arvu saab hinnata vaid kaudselt, eeldades, et kultuuriürituste külastajad ööbivad Eestis. 2019. aastal tegid välisriikide kodanikud Tallinnasse 4,5 miljonit külastust. 47% väliskülalistest (2,2 miljonit) jäi Tallinnasse mitmeks päevaks. Nendest 36% saabusid Soomest, 10% Venemaalt ja 7%

Saksamaalt. Pea 2/3 pikemalt peatunud väliskülalistest veetsid Eestis puhkust, mille kestel tõenäoliselt külastati ka siin toimunud kultuuriüritusi. Kantar Emori Tallinna väliskülastajate uuringule tuginedes võib eeldada, et teatrietendusi külastas ligi 4% ning festivale ja muid kultuuriüritusi 7% väliskülalistest.

Etenduskunstide seotust teiste loomemajanduse valdkondadega ning teiste majandusharudega näitavad joonised 6.12 ja 6.13.

Joonis 6.12. Etenduskunstide seos teiste loomemajanduse valdkondadega

Loomemajanduse valdkondadest on etenduskunstid kõige tihedamini seotud muusikaga. Muusika on lahutamatu ooperi-, opereti-, balletilavastustest ning kuulub olulise komponendina ka teiste lavastuste juurde.

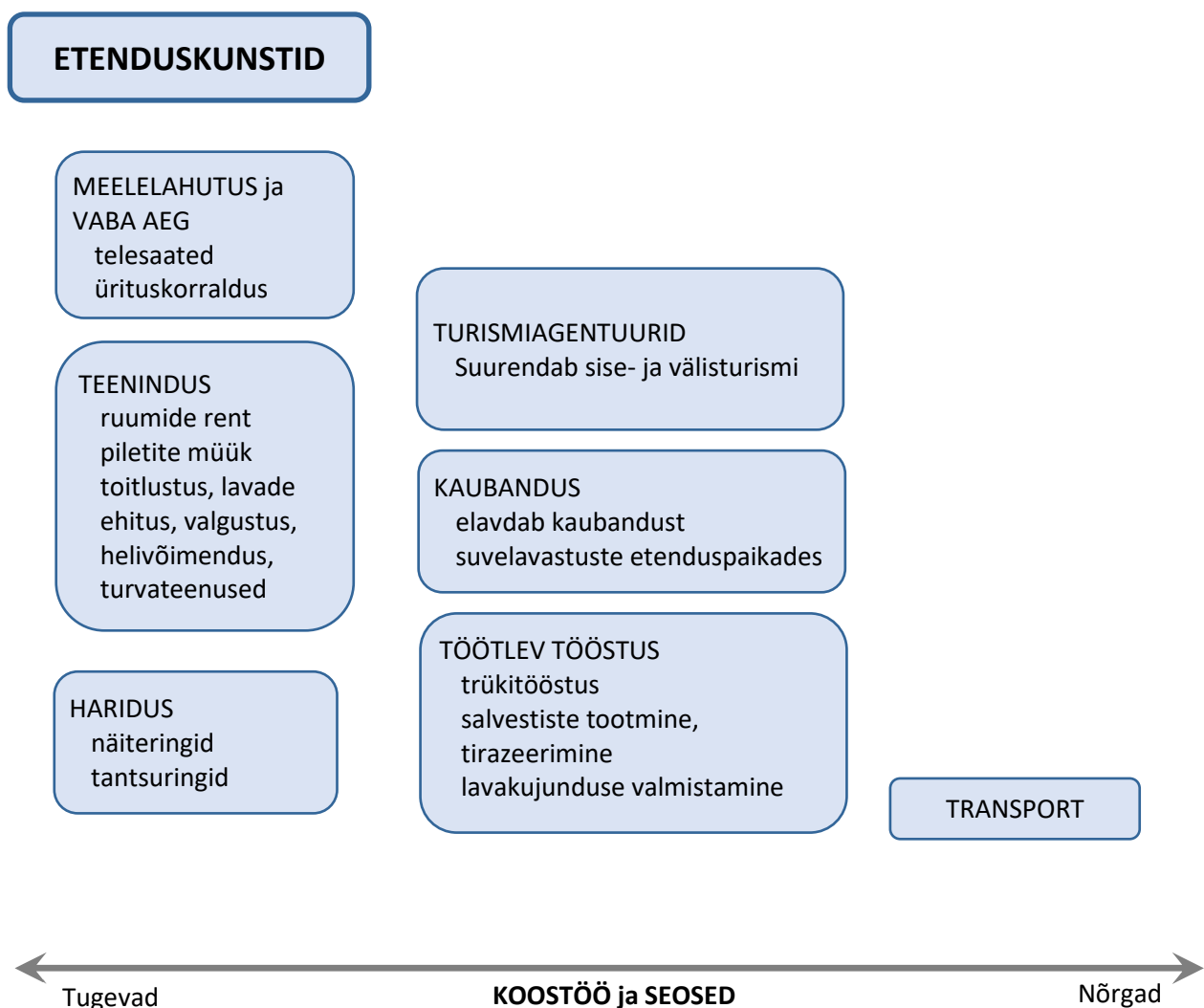
Audiovisuaalvaldkonnas on etenduskunstid seotud nii filmi kui ka ringhäälinguga. Teatrite kõrval leiavad näitlejad rakendust ka filmides ja videotes, kuuldemängudes ja teleseriaalides.

Etenduskunstide turundus on tihedalt seotud reklaamiga, sest reklaami abil on võimalik valminud toodangust teavitada suuremat hulka potentsiaalseid tarbijaid. Samas leiavad näitlejad taas rakendust nii reklaamiklippides kui ka reklaamtekstide sisselugemisel.

Erinevad disaini- ja kunstiiliigid rakenduvad lavastuste kujunduste ja kostüümide loomisel.

Etenduskunstide valdkond annab tööd majutus- ja toitlustusasutustele, transpordifirmadele, elavdab kaubandust ja teenindust.

Joonis 6.13. Etenduskunstide seosed teiste majandusharudega

Etenduskunstid on väga tihedalt seotud haridusevaldkonnaga. Teatrikülastajatest moodustavad olulise osa õpilased, kellele teatrikülastus on hariduse osa. Seda toetavad ka teatrid oma repertuaarivalikuga, süsteemselt viiakse läbi erinevaid hariduslikke projekte, sihtrühmale mõeldud teabepäevi, kohtumisi näitlejatega, arvustuste võistlusi kooliõpilastele.

6.4. HARIDUS

Teatrierialal ja teatriga seonduvatel aladel saab Eestis kutseharidust, rakenduslikku kõrgharidust või kõrgharidust järgnevatel koolides: Eesti Kunstiakadeemias, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, Tallinna Balletikoolis, Tallinna Ülikooli kunstide instituudis, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias ning filosoofiateaduskonna kultuuriteaduste ja kunstide instituudis. Kutsehariduse osas saavad teatrid muusikutele ja lauljatele täiendust G. Otsa nimelisest Tallinna Muusikakoolist ja H. Elleri nimelisest Tartu Muusikakoolist. Kokku lõpetas teatrialal või teatriga seonduvatel erialadel (sh kultuurikorraldus) 2019. aastal kutseõppe või kõrgkooli 127 noort spetsialisti (tabelid 6.19 ja 6.20).

Tabel 6.19. Kutse- ja kõrgharidusega lõpetanute arv etenduskunstide valdkonnas 2011–2019

	2011	2015	2019
KUTSEHARIDUS			
G. Otsa nim. Tallinna Muusikakool			
Klassikaline laul	7	1	4
H. Elleri nim. Tartu Muusikakool			
Klassikaline laulmine	3	3	2
Laulmine	7	-	-
Tallinna Balletikool			
Klassikaline ballett	7	8	4
Kaasaegne tants			6
KOKKU kutseharidusega lõpetajaid	24	12	16
KÕRGHARIDUS			
Tartu Ülikool			
Kirjandus- ja teatriteadus	10	13	11
Teatrikunsti visuaaltehnoloogia	-	2	5
Tantsukunst	8	9	9
Teatrikunst	15	16	14
Kultuurikorraldus	46	18	50
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia			
Lavakunst	-	-	-
Muusika ja teatrikunst	-	3	5
Laul	19	-	-
Teatrikunst ja teatripedagoogika	6	-	-
Kultuurikorraldus	3	3	1
Eesti Kunstiakadeemia			
Stsenograafia	6	6	6
Tallinna Ülikool			
Koreograafia	17	17	10
KOKKU kõrgharidusega lõpetajaid	130	87	111
KÕIK KOKKU	154	99	127

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium

Tabel 6.20. Kutse- ja kõrgharidusega lõpetanute arv koolide lõikes aastatel 2011–2019

	2011	2015	2019
G. Otsa nim Tallinna Muusikakool	7	1	4
H. Elleri nim Tartu Muusikakool	10	3	2
Tallinna Balletikool	7	8	10
Eesti Kunstiakadeemia	6	6	6
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	28	6	6
Tartu Ülikool	79	58	89
Tallinna Ülikool	17	17	10
KÕIK KOKKU	154	99	127

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium

6.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA OHUD

Tugevused

- Eesti kutselise teatri enam kui saja-aastane ajalugu.
- Regionaalselt hästi jaotunud teatrite võrk.
- Teatrimaastik on mitmekesine nii vormilt kui ka žanrilt.
- Eesti teatri näitlejate professionaalsus ja pühendumus.
- Teatrite kõrge väärtustatus ühiskonnas, teatrikülastuste suur arv.
- Algupärasele näitekirjandusele on kindel koht teatrite repertuaaris.
- Huvi algupärase näitekirjanduse ja näidendivõistluse osalemise vastu on püsivalt aktiivne.
- Rahvusvaheliste kontaktide tugevnemine.
- Laiapõhjalise ja hea teatrihariduse olemasolu.
- Kvaliteetne ja avalik teatristatistika, mille toel on võimalik kujundada teatripoliitikat, teatrite rahastamist.
- Uute teatrite ning teatriprojektide tekkimine; tugev koostöövalmidus ja ka head võimalused selleks.
- Etenduskunstidega tegelejad on eriilmelised.
- Tunnustatud hea haridusega tantsukunstnikud, nende tugev motiveeritus.
- Tihe koostöö valdkonnas.
- Tantsukunsti lai rahvusvaheline haare ning märkimisväärne tunnustus.

Nõrkused

- Töötasud ei ole konkurentsivõimelised.
- Teatrite töökeskkond ja taristu vajavad pidevat kaasajastamist ja arendamist.
- Välissuhtlus ning lavastuste turustamise võimekus on valdkonnas ebaühtlane.
- Lastelavastuste osakaal uuslavastustest väheneb.
- Etenduskunstide valdkonnas tegutsejaid häirib ebamäärane rahastamine ning sellest tulenev finantsiline ebastabiilsus, ressursside vähesus. Liialt suur rõhk on omatulu teenimisel, mis pärsib loomingulisust.
- Liiga väike turg.
- Vähene jõudlus eriala, eriti tehniliste alade, spetsialistide koolitamisel. Samas suur nõudlus nende järele.
- Napib lavastajaid ja loomingulisi juhte.
- Tantsukunsti kajastatus ja selle analüüsivõime on väike.
- Riiklik tegevustoetus nüüdistantskunstile teiste etenduskunstide valdkondadega võrreldes väike.
- Riiklik tegevustoetus nüüdistantskunsti infrastruktuurile teiste etenduskunstide valdkondadega võrreldes väike ja kogu toetus pigem projektipõhine, mis pärsib pikaajalist arengut.
- Nüüdistantsu valdkond killustunud.

Arenguvõimalused

- Publiku huvi on teatrite vastu stabiilselt suur.
- Koostöö teiste valdkondade asutustega.
- Teatritevaheline koostöö.
- Elanikkonna sissetulekute kasv soosib teatrite külastatavuse kasvu.
- Läbimõeldud strateegia ja rahastamise mudel elavdaks eksporti.
- Etenduskunstide valdkonnas tegutsejate arvates on vajadus läbimõeldud ja jätkusuutliku etendusasutuste seaduse järele.
- Avaliku sektori ja erasektori koostööd soosib tugevnev kodanikuühiskond.
- Süstemaatiline täiendkoolitus.
- Infrastruktuuri areng. Üha uued erinevad mängukohad muudavad teatri huvitavamaks vaatajaskonnale ning seavad uusi väljakutseid tegijatele. Etenduskunstide keskuste toetamine toetab projektiteatrite tegevuse arengut ning tagab vabakutselistele etenduskunstnikele võimaluse tegutseda.
- Teatrivaldkond vajab erinevaid rahastamisvõimalusi, mis võimaldaksid teatritel taotleda täiendavaid vahendeid etenduskunstide paremaks regionaalseks kättesaamiseks.
- Projektipõhiste tegutsemiste vorm kasvab, loomeinimeste seas suureneb vabakutselisus.
- Suur huvi tantsu valdkonna vastu noorte seas, ka riiklike institutsioonide poolne huvi valdkonna vastu.
- Rahvusvahelise koostöö suurenemisel laiemad tegevus- ja arenguvõimalused.

Ohud

- Erinevate etenduskunsti valdkondade ebavõrdne riiklik toetamine ning ebastabiilne rahastamismudel. Riigipoolse finantseerimise väiksus ja prognoosimatus.
- Elanikkonna vähenemine, elukalliduse tõus.
- Äriettevõtete maksukoormuse tõus.
- Valdkonna koolitus ebaühtlane. Tehnikute vähesus. Teatritehniliste alade lõpetajaid liig vähe, koolitusmahud võrreldes teiste erialadega (nt näitlejad, tantsijad) liiga väikesed.
- Teatrite tehnilise personali lahkumine enam tasuvale tööle.
- Väiketeatrite majanduslik ebakindlus ei luba piisavalt panustada turundustegevusse.
- Riigipoolsed järjest suurenevad ootused omatulule. Vajaliku rahastamise tagamiseks vajalik omatulu suurendamine, mille saavutamiseks tegeletakse mittepõhitegevusega.
- Lavastuste liiasus, mistõttu kohati kannatab lavastuste kvaliteet ning võimalus leida igale uuslavastusele piisav külastajaskond. Seeläbi lüheneb lavastuste määguiga.
- Ilma tegevustoetuste kasvuta on tantsu valdkonna tulevik ebakindel.
- Tantsu valdkond on väike, sellest tulenevalt ka kergesti haavatav.

6.6. ARENGUPROGNOOS 3–5 AASTAKS

Arenguprognoos

Eesti inimene on harjunud teatris käima. Ideid ja loomingulist potentsiaali Eesti teatrikunsti maastikul jagub nii algupäraste uute projektide kui ka klassika lavale toomisel. Sellele tuginedes peaks teatrite külastatavus püsima vähemalt saavutatud tasemel.

Jätkub valdkonnas eri teatriliikide ning teatrivormide paljususe ning uute väikeste koosluste juurde-
tekkimine, oma teatri spetsiifilise näo leidmine saab üha enam püsima jäämise eelduseks.

Üha suureneb valdkondadevaheline koostöö, mille tõttu muutub üha keerulisemaks konkreetsete žanrimääratluste väljatoomine või piiride tõmbamine, pidevalt teevad koostööd näiteks etenduskunstnikud ja kaasaegse kunsti viljelejad. Üha enam tuleb mõelda, kuidas meelitada teatrisse noori inimesi ning leida nendele sobivaid materjale (mis ei ole ainult seotud kooli kohustusliku kirjanduse dramatiseeringutega).

Valdkonna koolitusmaastiku korrastumine, üha enam hakatakse lisaks esmasele kõrgharidusele pakkuma ka täienduskoolitusi ja seda ka looverialadel. Loodetavasti muutub ka üha levinumaks väliskõrgkoolides nende erialade õppimine, mida Eestis ei õpetata (nt kaasaegne tsirkus, nukukunst).

Üha rohkem valdkonna loovisikuid valib vabakutselise staatuse, mis toob kaasa täiendavaid küsimusi seoses sotsiaalsete garantiidega.

Etendusasutuste rahastamissüsteemi korrastamine, täpsem arusaamine, milliseid etendusasutusi ja mis alusel rahastab Kultuuriministeerium ning milliseid teatrivaldkonna sündmusi Kultuurkapital.

Etenduskunstide eksport sõnalavastuste osas jääb piiratuks. Lavastuste eksportimine on kallis ning teatritel endil selleks ressursse ei jagu. Samas häirib lavastuste eksport kohapealset teatrite tööd. Raskustele vaatamata püütakse osaleda festivalidel ja anda ka külalissetendusi. Eesti näitekirjanikke tutvustavate ürituste arv kasvab aasta aastalt. Järjest enam kasvab võõrkeeltesse tõlgitud näidendite arv.

Suuremat potentsiaali välisesinemisteks on näha nüüdistantsul ja kaasaegsel etenduskunstil. Arvatavad kulutused, mis lavastuste eksportimisel tehakse, on teiste etenduskunstide valdkondadega (suuremahulised sõnalavastused) võrreldes mõnevõrra väiksemad. Jätkub koostöö välismaa lavastajate ja etenduskunstnikega, tehakse rohkem koostöölavastusi ja kaasproduksioone. Üha rohkem toimub Eestis rahvusvahelisi festivale, lisaks suuremahulistele tuntud festivalidele (Treff, SAAL Biennaal, „Kuldne Mask“, Baltoscandal jt) tekib juurde väiksemaid festivale nt improteatritele.

Jätkatakse teatrite tehniliste töötajate erialalise kompetentsi vastavusse viimist rahvusvaheliste kutsenõuetega täiendkoolituste ning kutseksamite korraldamise kaudu. Koostöös Kutsekoja, Teatriliidu ja Eesti Etendusasutuste Liiduga kinnitatakse teatriametite klassifikaator kõikides etendusasutustes.

6.7. EKSPERDID

Avaldame tänu töö valmimisele kaasa aidanud ekspertidele.

Nimi	Organisatsioon
Juta Saarevet	Eesti Etendusasutuste Liit
Riina Viiding	Eesti Teatriliit
Raido Bergstein	Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit
Triinu Aron	Sõltumatu Tantsu Ühendus
Tiia Sippol	SA Eesti Teatri Agentuur
EKI partnerid	
Laur Kaunissaare	Kultuuriministeerium
EKI töögrupp	
Maris Viileberg	Eesti Konjunkturiinstituut

Lisa 6.1. Etenduskunstide tegevusalad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) järgi

900	Loomes-, kunsti- ja meelelahutustegevus
9001	Lavakunst
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine ja esitamine sõna-, muusika-, tantsu- või tsirkuselavastuste loomine ja esitamine/etendamine: – draama-, ooperi-, balleti-, tsirkuse- jms truppide tegevus – vabakutseliste (üksik)esinejate, nt näitlejate, balleti- ja tsirkuseartistide, akrobaatide jt tegevus
90012	Kontsertide lavastamine ja esitamine kontsertide lavastamine ja esitamine: – orkestrite, ansamblite ja kooride tegevus – vabakutseliste muusikute (interpreetide) ja heliloojate tegevus
9002	Lavakunsti abitegevused
90021	Lavakunsti abitegevused – lavastajate ja näitejuhtide tegevus – lavameistrite ja -kujundajate, dekoraatorite, valgustajate, lavatööliste jms tegevus – lavastuste, kontsertide jms kultuuriürituste produtsentide ja korraldajate tegevus (k.a statsionaarset ruumi või hoonet omavad kultuuriürituste produtsendid ja korraldajad) – kunsti-, muusika- ja kirjandusteoste autoriõiguste haldamine
9003	Kunstialane loometegevus
90031	Kunstialane loometegevus – vabakutseliste kunstnike tegevus
9004	Teatri-, kontserdi jms hoonete käitus
90041	Teatri-, kontserdi jms hoonete käitus – teatrimajade, kontserdihallide, -saalide jms hoonete käitus
855	Muu kooolitus
8552	Huvikooolitus
85522	Tantsukooolide tegevus Siia kuuluvad üksused annavad nõuetekohaselt (ametlikult) organiseeritud õpet, et omandada süvendatud teadmised ja oskused kindlal huvialal. Õppe läbimine ei võimalda omandada kutset ega anna riiklikult tunnustatud tasemehariduse kvalifikatsiooni (nt kutsekooli diplomit, akadeemilist kraadi). – tantsuõpetus – tantsustuudiod